…ТЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

…БУРЯТ ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 106 (9860) | 1962 оной майн 6, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

Уран зурааша И. Гринштейнэй (Изогиз) плакат.

„Правда" газетэдэ, Совет хэблэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ

…мир Ильич Ленинэй эмхидхэн бай… «Правда» газетын 50 жэлэй ойн ба…дашарамдуулан, Советскэ Союзай Ком…ескэ партиин Центральна Комитет …нуудай коллективые, совет хэблэлэй …дэлмэрилэгшэдые халуунаар амарша…лэн зүрхэнэй баяр хүргэнэ.

…дын» 50 жэлэй ой — Коммунистиче…тиин, совет арадай ажабайдалдахи гай… үйлэ хэрэг, совет хэблэлэй, манай … бүхы ажалшадай һайндэр мүн. …» — Ленинэй партиин түрэһэн үрэ, …дэ хандуулагдадаг тэрэнэй дүлэтэ… болоно. «Хүдэлмэришэнэй газетэнүүд…лмэришэдэй олон эмхинүүдээр бүхы …хээгдэхэ хабарай түрүүшын хараас…» гэжэ «Правдые» агууехэ Ленин сэ…гэнээр сэгнэн хараһан юм.

…скэ «Правда» Агууехэ Октябриин …, коммунизм болон социализмын …дист, агитатор, эмхидхэлшэ бо… Коммунистическэ партие тойруулан …мэние эмхидхэн жагсааха, тэдэние …талай талаарнь болбосоруулха, по…хэ талаарнь хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ, …дай үндэһэн ашаг туһые бэелүүлдэг …ө арадай хэблэл хүгжөөхэ хэрэгтэ … үүргэ дүүргээ.

…да» хадаа революционно тэмсэлэй, …с шэнэдхэлгэнүүдэй, Эсэгэ ороноо …гын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ со…дай гаргаһан гайхамшаг баатаршал…арта түүхэ, үргэн далайсатайгаар …зм байгуулгын түүхэ бэшэг болоно. …»—партиин хараа бодолоо дамжуу…лодог трибуна, научна коммунизмын …олые бэелүүлэгшэ, эб найрамдалай, …ай хоорондын хани барисаанай түлөө, …ондын коммунис хүдэлөөндэ проле… интернационализмын гол ёһонуудые …ын түлөө эдэбхитэ тэмсэлшэ мүн.

… хэблэлэй анханайнь ахамад болоһон …» газетэ парти болон арадай хам…л, хамтын дүй дүршэлые хододоо …дэг, партиин ленинскэ хараа шуга…өө сэхэ шууд тэмсэдэг, тэрэнэй по… бодото дээрэнь оролдосотой нэтэ… бэелүүлдэг. «Правда» олон мянган … газетэнүүд, журналнуудта эрхим … социализмын аха дүү оронуудай, мүн …лхэйн коммунис ба хүдэлмэришэнэй … ханинь, туһалагшань болоно.

…да» түрэһэн үдэрһөө хойшо арадай … бэшэгдэжэ гарана. Оршон байгаа тү…гэ жэлдэ тус газетэ 11 мянга үлүүтэй …ришэдэй бэшэг толилһон юм. Тэрэ … хойшо хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд «Правдын» хуудаһанда айлшад бэшэ, харин бодото эзэд болонхой. Хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй хүдэлөөнэй улам ехээр үргэдэн бадаржа байгаа мүнөө сагта газетэ, журнал, радио болон телевидениин хүдэлмэридэ өөһэдын дура хүсэлөөр олониитын хабаададаг ябадалай дэлгэржэ байһаниинь — манай хэблэл ба радио олониитын, арад зоной хүсөөр эрхилэгдэхэ гэһэн Ленинэй гол заабаринуудай илан мандажа байһанай гэршэ, эдэнэй саашадаа хүгжэхэ, һайжархын эшэ нүхэсэл болоно.

Партиин хүтэлбэри доро шэнэ Программа, КПСС-эй XXII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула совет арадай асари ехэ хүдэлмэри ябуулжа байһан мүнөө сагта «Правда» газетэ коммунис байгуулалтын бүхэдэлхэйн-түүхэтэ зорилгонуудые дүүргэлгэдэ ажалшадые элсүүлэн, зориг бадаруулма пропагандын ба эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха шэнэ жэшээнүүдые харуулхал байха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет этигэнэ.

Марксизм-ленинизмын суртал бодолые саашадаашье олониитын дунда большевик ёһоной абьяас оролдолготойгоор, эсэшэ сусашагүй нэбтэрүүлхэ, коммунизмын материальнотехническэ үндэһэ һуури байгуулгада, ниитын коммунис харилсаа хүгжөөхэ, шэнэ хүниие хүмүүжүүлэн болбосоруулха хэрэгтэ арад зоной хаба шадабарие элсүүлэн зорюулха, хамаг түрүү, һайн юумэнүүдые зоримгойгоор дэмжэхэ, дутуу дундануудые эрид шууд элирүүлэн зайсуулгада туһалха гээшэ «Правдын», бүхы совет хэблэлэй арюун уялга болоно. Парти болон Совет гүрэнэй эб найрамдалта гадаадын политикые оролдосотойгоор тайлбарилха, эб найрамдалай, национальна бэеэ дааһан байдалай, демократиин ба социализмын хэрэгэй илахын түлөө бүхы хүсэ шадалаараа тэмсэхэ гээшэ советскэ журналистнуудай арюун уялга болоно.

Совет хэблэл, тэрэнэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд коммунизмын илалта туйлахын түлөө тэмсэлдэнь партиин дайшалхы, үнэн туһалагшанарынь байха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет батаар найдана.

Манай Эхэ ороной аша туһада, марксизмленинизмын шэнэ илалтануудые туйлахын тулада бүтээдэг арюун һайхан ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлахыень «Правда» газетын коллективтэ, совет хэблэлэй, радио болон телевидениин бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэдэй алдарта армида партиин Центральна Комитет хүсэнэ.

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИСТИЧЕСКЭ ПАРТИИН ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕТ.

Ойн баярай суглаан

Ленинскэ «Правда» газетын анхан гараһаар 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баярай ехэ суглаан Улан-Удэ хотын олониитын организацинуудай, предприяти ба эмхи зургаануудай түлөөлэгшэнэрэй хабаадалгатайгаар Ленинэй орденто Бурядай оперо, баледэй театр соо үсэгэлдэр, майн 5-да болобо.

«Правда» газетын 50 жэлэй ой» гэһэн элидхэл КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр Д. Д. Лубсанов хээ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

„Правда" газетые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

В. И. Ленинэй байгуулһан «Правда» газетын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, революционно хүдэлөөндэ, социализм ба коммунизмын илан мандахын түлөө тэмсэлдэ марксистско-ленинскэ агууехэ үзэл сурталые дэлгэрүүлэн бодотоор бэелүүлхэ, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ гайхамшагта шэн габьяаень тэмдэглэжэ, **«Правда» газетые Ленинэй** орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1962 оной майн 4.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

„Правда" газетын типографида В. И. Ленинэй нэрэ олгохо тухай

«Правда» газетын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, **«Правда» газетын типографида В. И. Ленинэй** нэрэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1962 оной майн 4.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэд Н. Н. Забелина, Б. И. Иванов, В. А. Карпинский, В. А. Кузьмин гэгшэдтэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгохо тухай

«Правда» газетын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, олон жэлэй турша соо шэн габьяатайгаар хүдэлһэнэйнь түлөө, партийна ба совет хэблэлые эмхидхэн хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө **Ленинэй** орден, **«Хадуур ба Балта»** гэжэ алтан медальнуудые барюулгатайгаар **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгохо гэбэл:

1. **Забелина** Наталья Николаевнада—«Правда» газетын типографиин наборно цехын мастер.

2. **Иванов** Борис Ивановичта—1906 онһоо КПСС-эй гэшүүн, «Правда» газетые байгуулха хүдэлмэришэнэй түрүүшын бүлэгтэ хабаадагша;

3. **Карпинский** Вячеслав Алексеевичтэ — 1898 онһоо КПСС-эй гэшүүн, партийна ба совет хэблэлэй тон үнинэй хүдэлмэрилэгшэ.

4. **Кузьмин** Василий Александровичта—«Правда» газетын типографиин газетно-ротационно цехын мастер.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.
СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1962 оной майн 4.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

«Правда» газетын 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, журналистикада оролдосотой һайнаар хүдэлһэнэй, совет хэблэлые, номой хэблэлэй хэрэгые, радио ба телевидениие хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ габьяатай байһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1962 оной майн 4-нэй Указаар хэблэлэй, радиогой, телевидениин, номой хэблэлэй болон типографиин 2983 хүдэлмэрилэгшэдые СССР-эй орден ба медальнуудаар шагнаба.

Ленинэй орденоор 76 хүн, Ажалай Улаан тугай орденоор 348 хүн, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденоор 703 хүн, «Ажалай габьягай түлөө» медаляар 1014 хүн, «Ажалдаа шалгарһанай түлөө» медаляар 842 хүн шагнагдаба.

Орденууд болон медальнуудаар шагнагдагшадай дунда газетэнүүд болон журналнуудай редакторнууд, хүдэлмэришэн, хүдөө бэшэгшэд, хэблэл тараагшад, номой хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэд, типографиин хүдэлмэришэд, радиогой, телевидениин болон информационно агентствонуудай хүдэлмэрилэгшэд бии.

„Правда" газетын 50 жэлэй ойдо

Хэблэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй захилые болзорһоонь урид дүүргэбэ

МОСКВА, майн 4. (ТАСС). Хэблэлэй һайндэрэй урда тээхэнэ шрифт шудхадаг Москвагай завод Дагестанай АССР-эй ниислэл — Махачкалагай типографида ехэ шрифт болзорһоонь урид эльгээбэ. Һаяын үдэрнүүдтэ Южно-Сахалинск, Петропавловска-Камчатский, Якутскын типографинуудта гаргаһан продукцияа эльгээхэеэ байна.

Шрифт шудхадаг Москвагай завод хадаа СССР-тэхи, мүн Европодохи энэ һалбариин томо предприятиин нэгэн юм. Манай ороной арадуудай бүхы хэлэн дээрэ шрифтнүүдые шудхадаг. Мүн энэ заводой продукци хилын саана ехэ эрилтэтэй болонхой.

…р Н. С. Хрущев судна барилгын Балтийска завод хараба

…НГРАД, майн 4. … Мүнөөдэр Балтиин … барилгашадай ехэ … болобо. 40 мянган …мжээтэй далайда та… танкер—зургаадахи …а барижа, эдэнэр ажа… нэгэ толотомо илал…аба. Аха дүү Монголой …ын ниислэл хотын …энэнь нэрлэгдэбэ.

…-Батор» гэжэ ехэ юумэ … томо танкерые уһан…лгада зорюулагдаһан … ёһололдо КПСС-эй … нэгэдэхи секретарь, … Министрнүүдэй Со… Түрүүлэгшэ Н. С. Хру…тиин судна баригшад…

…дэй нэгэн соо болоһон …ондэ заводой дирек… Н. Балаев предприя…дэлмэритэй Н. С. Хрущевые танилсуулба, манай ороной ехэ флодто шэнэ судануудые предприятиин хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүдэй барижа байһан тухай хөөрэжэ үгэбэ.

Танкерые уһанда табилгада ерэһэн хэдэн мянган хүдэлмэришэд, алба хаагшад, инженернүүд, технигүүд Н. С. Хрущевой, тэрээнтэй хамта ябаһан хүнүүдэй трибунада гарахадань хани халуунаар амаршалба.

Танкерые уһанда табиһанайнь һүүлээр олон хүнэй хабаадалгатай митинг болобо.

Судна хабсаргагша бригадын хүтэлбэрилэгшэ И. С. Себин, залуу хүдэлмэришэн, комсомолка Лидия Шилкина, заводой директор Д. Н. Балаев гэгшэд түрэл ленинскэ партида, Советскэ правительствода үнэн зүрхэнэй үгэ хэлэн хандаба.

Энэ митинг дээрэ бүгэдэндэ халуунаар угтагдан нүхэр Н. С. Хрущев үгэ хэлэбэ.

«Улан-Батор» гэжэ хүсэ ехэтэ танкерые уһанда табижа, ажалай шэнэ илалта туйлаһантайнь дашарамдуулан, заводой хүдэлмэришэд, инженернүүд, технигүүд, конструкторнууд болон хүтэлбэрилэгшэдтэ КПСС-эй ЦК-гэй Центральна Комитедэй, Советскэ Правительствын үмэнэһөө Никита Сергеевич халуун амаршалга хүргэбэ.

—Корабльнуудые һайнаар баринат, энэтнай тон һайн байна,—гэжэ нүхэр Хрущев хэлэнэ. Энээнэйтнай түлөө Центральна Комитет, Министрнүүдэй Совет баясхалан хүргэнэ.

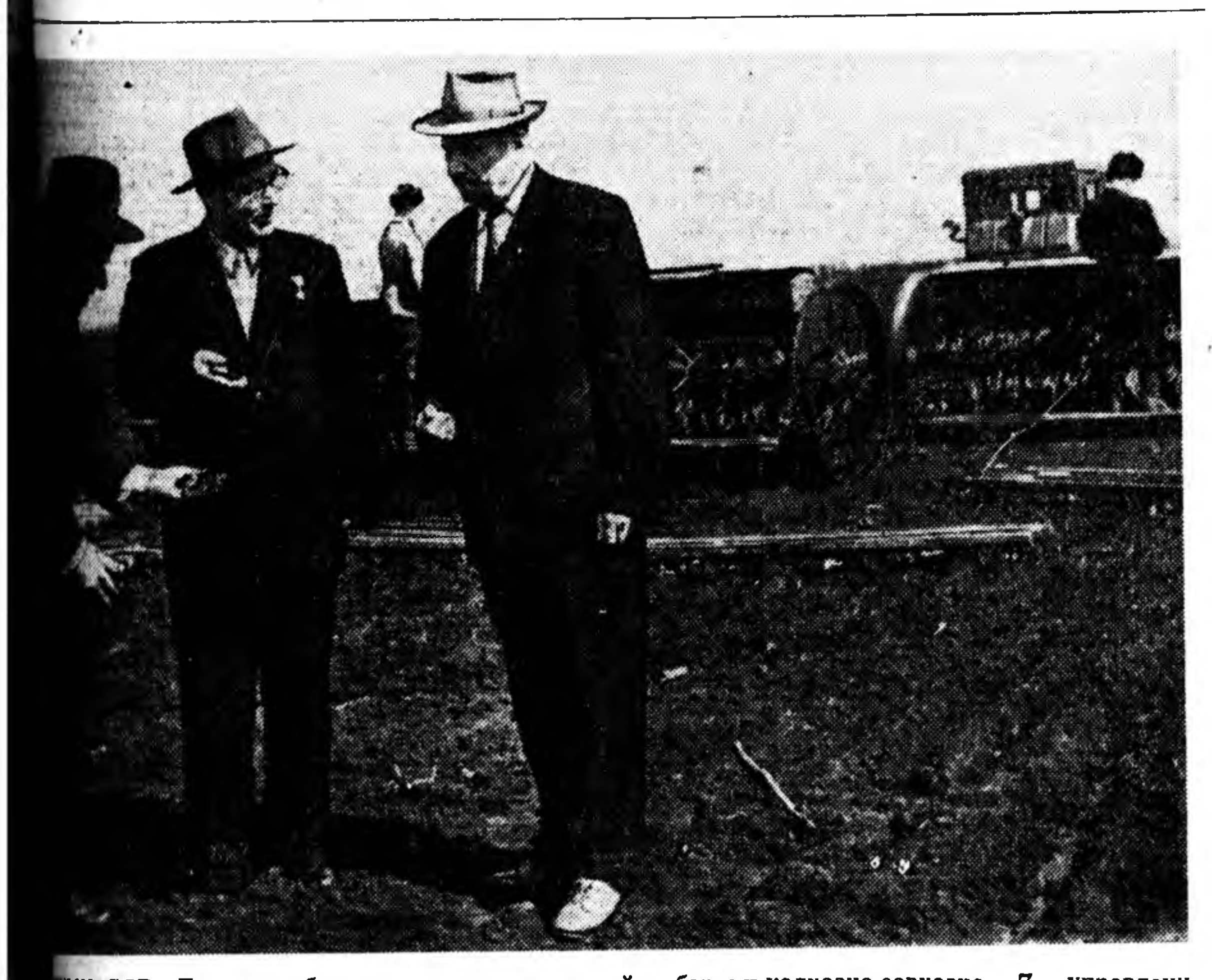

…ын ССР. Донецкэ областьдо нютагуудтахи үйлэдбэриин колхозно-совхозно 7 управлени…даа. Зураг дээрэ: Марьинска үйлэдбэриин управлениин начальник Социалис Ажалай Ге… Кряж (тэг дунданъ), партиин обкомой парторг Социалис Ажалай Герой З. М. Глухов …рьинска районой «Октябрь» колхозой түрүүлэгшэ Социалис Ажалай хоёр удаа Герой С. Е. … (зүүн гарһаа) гэгшэтэй хөөрэлдэжэ байна. ТАСС-эй фотохронико.

ТАРИЛГАЯА ТҮРГЭНӨӨР, ҺАЙНААР ДҮҮРГЭЕ

Орон дотороо эдеэ хоолой зүйл элбэг дэлбэг болгохо талаар партиин XXII съездын, КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ түрүүшын хабарай тарилга республикын колхоз, совхозуудта түлэг дундаа ябажа байнхай. Майн 1-нэй байдалаар хара таряа тарилга 33 процент, шэниисэ 12 процент дүүргэгдээ. Эдэ үдэрнүүдтэ бобово ургамалнууд—горох, тэжээлэй бобы таригдажа байна.

Сагай уларилай хүйтэн байһан дээрэһээ хабарай тарилгын хүдэлмэри ехээр оройтожо эхилэгдээ гээшэ. Ушар иимэһээ тарилгын хүдэлмэриие үдэр һүнигүй, хоёр халаанда ябуулха шухала болонхой. Энэ жэлдэ хабарай тарилгые хурданаар, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ хэрэгтэ шэнээр эмхидхэгдэһэн колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүд ажахынуудта ехэхэн туһа хүргэнэ.

Улан-Удын нютагай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэрилэгшэд даалгагдаһан ажахынуудаараа ябажа, үрэһэ тариха нормо, газар хахалалгын шанар шалгажа, тэндэ социалис мүрысөө эмхидхэхэ талаар ехэхэн оролдолго гаргана. Эдэ бүгэдын ашаар энэ управлениин харьяата колхоз, совхозууд тарилгаараа республика соогоо түрүүлжэ ябана. Сэлэнгын совхоз шэниисэ, хара таряа болон бобово ургамалнуудай тарилгые үглөө мүнөө дүүргэхэеэ байна. Тиигэбэшье Мухаршэбэрэй аймагай колхоз, совхозууд тарилгаяа ехээр оройтожо эхилһэн мүртөө үшөөл аали нобшоор ябуулжа байна.

Хабарай тарилгые хурданаар, һайн шанартайгаар үнгэргэхэ талаар Кяхтын нютагай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин хүдэлмэришэд эдэбхитэйгээр оролдоно. Һаяхан Бичурын аймагай Логовскиин нэрэмжэтэ колхоздо агротехникын бүдүүлигээр хазагайруулагдажа байһые управлениин хүдэлмэрилэгшэд элирүүлээ. Тэндэ газараа һайса бэлдэнгүй тарилга хэжэ байһан байгаа. Управлениин хүдэлмэрилэгшэд тарилгыень зогсоожо, газартань культиваци хүүлһэн байха юм.

Удаань аймагай бүхы агрономуудые суглуулжа, хабарай тарилгада гаража байһан дутагдалнууд тухай хөөрэлдөөд, тэрэниие саашадаа гаргахагүй хэмжээ абаа.

Мүнөө аймагай колхоз, совхозуудаар хабарай тарилгын дүн гурба хоноод лэ гаргагдана, үдэр бүри радиогоор дамжуулагдана. КПСС-эй райкомой, аймгүйсэдкомой дамжуулгын Улаан туг түрүү ажахынуудта гурбан үдэрэй дүнгөөр барюулагдана.

Мүн энэ управлениин харьяата Зэдын, Закаменай аймагай колхоз, совхозууд тарилгаяа урагшатайгаар ябуулжа байна. Хаа хаанагүй механизаторнууд халаанайнгаа даабариие үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ оролдоно.

Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз механизаторнуудтаа зохид һайн хээрын байра түхеэржэ, халуун эдеэгээр хангажа шадаа. Эдэ бүгэдын ашаар механизаторнууд нэгэшье һаадгүйгөөр ажаллана. Энэ колхозой тракторно-таряан ажалай бригаданууд ажахын тоосоондо орожо, бүхы хүдэлмэреэ нарин нягтаар, имагтал һайн шанартайгаар бүтээнэ. Тиин али бүхы аргаар үйлэдбэриин гаргашые хороохо гэжэ оролдоно. Бригадын тоо бүридхэгшэд тракторта уһа, горючи зөөдэг болонхой. Комбайнернууд үрэһэ тарилсана.

Тиигэбэшье тарилгын ябаса үшөөл аали байна. Илангаяа Кабанскын нютагай колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин харьяата ажахынууд ехээр гээгдэжэ ябана. Баргажанай, Кабанскын, Түнхэнэй колхоз, совхозууд тарилгадаа һая ороод, үшөөл хурданаар ябуулнагүй.

Саг орой боложо байна. Тиимэһээ колхоз, совхоз бүхэндэ хабарай тарилгын бүхы хүдэлмэриие хоёр халаанда ябуулжа, халаанай даабари үлүүлэн дүүргэхэ бүхы арга нүхэсэл олгохо шухала. Механизаторнуудые хээрын байра, халуун эдеэ хоолоор хангаха, тракторта хэрэгтэй уһа, горючи таһалдуулхагүй, үрэһэ хүрэнгэ саг соонь зөөхэ тушаа ажахын хүтэлбэрилэгшэд эрид хэмжээ абаха уялгатай.

Республикын колхоз, совхозуудта хабарай тарилгын ябаса тухай

1962 оной майн 1-нэй мэдээн

(түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Аймагууд	Ороонһото, бобово ургамалнуудай бүхыдөө таригдаһаниинь	тэрэ тоодо шэниисэ	хара таряан
Заиграйн	23	18	80
Мухаршэбэрэй	1,0	0,4	12
Сэлэнгын	20,0	19,0	59
Тарбагатайн	12,6	14	14
Улан-Удын үйлэдбэриин управлени (бүхыдөө)	**11,0**	**10**	**54**
Б-Кударын	13	18	—
Баргажанай	2	1	14
Кабанскын	3	4	—
Ахын	—	—	—
Прибайкалиин	6	9	—
Түнхэнэй	0,3	0,3	5
Кабанскын үйлэдбэриин управлени (бүхыдөө)	**4**	**5,4**	**13**
Бичурын	9	11,4	—
Зэдын	14	22	67
Закаменай	20	37	25
Кяхтын	2	3	—
Кяхтын үйлэдбэриин управлени (бүхыдөө)	**9**	**13**	**47**
Яруунын	2	5	27
Хориин	18	23	50
Хориин үйлэдбэриин управлени (бүхыдөө)	**10**	**20**	**43**

„Арадуудай хоорондо эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө" уласхоорондын Ленинскэ шангай лауреадууд

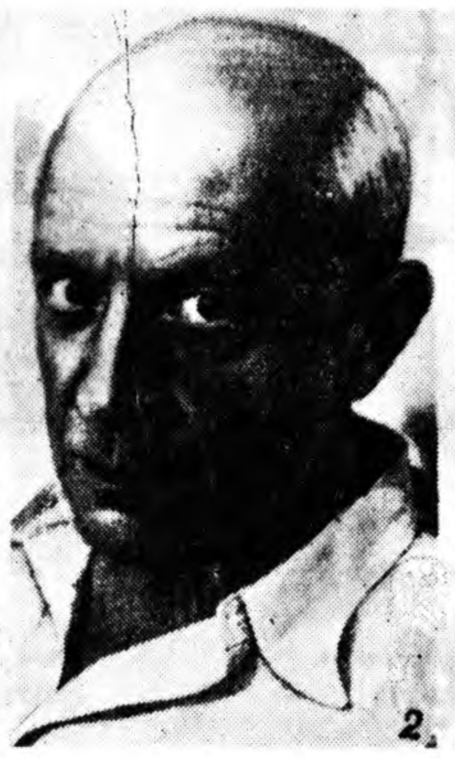

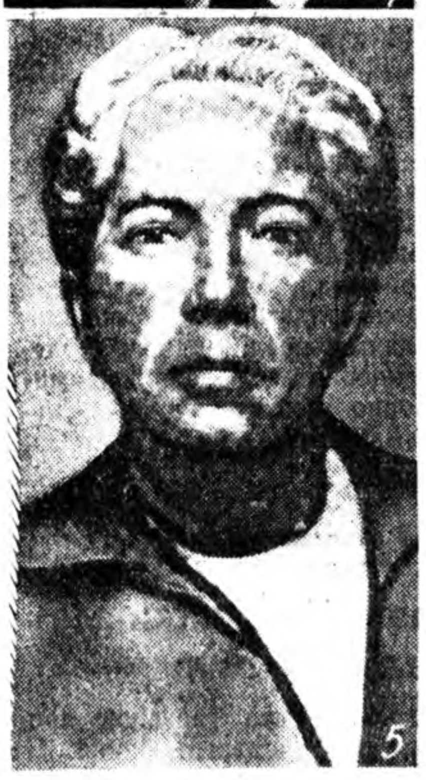

1. **Кваме Нкрума** — гүрэнэй ажал-ябуулагша (Ганын Республика).
2. **Пабло Пикассо** — уран зураашан, нийтын ажал-ябуулагша (Франци).
3. **Иштван Доби** — гүрэнэй ажал-ябуулагша (Венгриин Арадай Республика).
4. **Фаиз Ахмад Фаиз** — поэт, нийтын ажал-ябуулагша (Пакистан).
5. **Ольга Поблете де Эспиноза** — нийтын ажал-ябуулагша (Чили).

Коммунистын нэрэ зүүхэдээ...

«Хабарай тэнгэри хуратай бороотой» гэһэн үгэнүүдые баталһандал, үглөөгүүр нэгэшье үүлэгүй байһан огторгой үдэһөө хойшо зунгартай хөөбэридэл һэбэрхэй үүлэнүүдээр дүүрэжэ, барайн бүрхэшэбэ. Бараан шаргал тооһо гэзэгэтүүлэн, поли дээгүүр хүшэлэн зүдхөөшэ «ДТ-54» тракторые жолоодогшо Цэдэнэй Содбын сэдьхэл сэлмэг, сээжэ сооһь баярай нарай баглаа сэсэгээр бадарна. «Энэ үдэрые наһан соогоо мартаха аалби. Коммунист!.. Хэды олон һайн һайхан, далита бодолнуудни, хэрэг үйлэмни, зол жаргални энэ үгэтэй нягта холбоотойб» гэжэ һанахадаа, үргэн талынгаа зэдэлтэр дуулажархиха дуранииинь хүрэнэ.

Үнгэрэгшэ үдэшэ болоһон партиина суглаан нэгэн дуугаар Цыденов Содбо Цыденовичые КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абаһан байна. Содбын тэрэ суглаан дээрэ хөөрэһэн намтарынь, 28 наһа хүрэтэрөө гаталһан зам, ажабайдал, баяр, гашуудал — бүхэли хуби заяан хэдыхэн үгэнүүд соо багташаха байба.

...1942 он. Хайрата эсэгээ угтахаяа болёош гэжэ фронтһоо ерэһэн тэбхэрхэн саарһан мэдүүлээд, Содбын зүрхыень наһан сооһь эдэгэхэгүйгөөр үбдэхүүлээ бэлэй. Наһажаал болоһон хойноо Совет засагай ашаар үзэг холбожо шадаха болоһон Янжима эхэнь хүбүүгээ яажашье һаа, һургахал гэжэ шиидэһэн юм. Теэд 7-дохи класс дүүргэмсээрээ, нэгэтэ эхэтээ ингэжэ хөөрэлдөө һэн:

— Эжы, хүдэлхэмни.

— Хүдэлмэри хаана ябанаха һэм, мүнөө хүдэлмэриин аядаха наһашниин бэшэ, саашаа һура, хүбүүмни.

— Шамдаа туһалха сагни болоо. Эрэ хүн гээшэ гүби, гэрэй эзэн...

Эхэнь хэлэхэшье үгээ олобогүй. Содбо трактористын курс дүүргээд, 1950 ондо шэрэм агтын жолоо баряа бэлэй. Бэряашье гэжэ даа. Гараараа эрьюулэн хүдэлгэдэг «НАТИ» тракторайнгаа барюул диилэхэгүй байгаа бшуу. Али олон бэрхэшээлнүүд түрүүшын жэлнүүдтэ ушараа гээшэб!

Халаанайнгаа, жэлэйнгээ даабарине үлүүлэн дүүргэдэг болоһониинь үнихэнэй юм. 1953 онһоо хойшо тракторна хүдэлмэриин түсэб жэл бүри үлүүлэн дүүргэдэг юм. 1961 он соо «ДТ-54» трактораар өөрынгөө халаанда 1300 га зөөлэн хахалалга хэжэ, Бичурын совхозой 2-дохи отделениин механизаторнуудай дунда түрүүлэн гараа һэн. Заһабарилгада оронгүй, үбэлэй үедэ хүдэлжэ, малшадта тэжээл шэрэлгэндэнь ехэхэн туһа хүргөө. 1962 оной түрүүшын кварталда 500 га газар хахалжа, мүнөө хабарай тарилгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаба.

—Машинаяа нарин шудалжа, һайн мэдээд, саг сооһь сэбэрлээд, тоһодоод, хүдэлмэри дээрээ тракторайнгаа хүсэ шадал дүүрэнээр хэрэглэбэл амжалта ерэхэ,—гэжэ Содбо хэлэдэг.

Мүнөө жэлдэ хажуудаа баһал залуу тракторист Данзанов Будажабые абаад ажаллажа байна.

—Ганса амияа харангүй, бэе бэедээ туһалжа ажаллахада хүнгэн. Планаяа мүнөө ажахын тоосоондо ороод байхадамнай энэ ехэ шухала болоод байна,—гэжэ һаяхан болоһон үйлэдбэриин суглаан дээрэ үнэн сэдьхэлһээ хэлээ һэн. Хүдэлмэриингөө хажуугаар сомоной Соведэй депутат хадаа зоной дунда ойлгууламжын, соёл сурталай хүдэлмэри ябуулдаг. Мүнөө хүсэтэ хүлэгэй хүүеэн доро эдэ бүгэдые бодожол ябана ёһотой.

Д. Тогошиев.

ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ХЭБЛЭЛЭЙ ҮҮРГЭ Е[...]

«Правда» газетын анхан гараһаар табин жэлэй ойн баярые тэмдэглэжэ байхадаа, хүдэлмэришэдэй хэблэл бии болгохын түлөө айхабтар ехээр ажаллаһандань, бидэ фабрика, заводуудай жиирэй хүнүүд ашата түрэл нарнидаа, агуу Ленин багшадаа угаа ехэ баясхалантайбди. Эгээлэй зоной эрмэлзэл бодолые дэмжэн харуулдаг дээрэһээнь, капиталис мүлжэгшэдэй, хаанта хархис засагай урдаһаа тэмсэхэдэ урма зоригыемнай бадаруулдаг дээрэһээнь «Правда» газетэдээ ехэ дуратай байгша һэмди.

«Правдын» түрүүшын номерой хэблэгдэн гараһан апрелиин 22-ой (шэнээр майн 5-най) үдэр бидэндэ ёһотойл һайндэр болоо һэн. Тэрэ үедэ би «Феникс» (мүнөө Я. М. Свердловэй нэрэмжэтэ) заводто дүрбэн жэл хүдэлмэрилөөл, юу хээ мэдэхэ болоһон байгааб.

Би Металлическа заводой хэб хэдэг цехтэ хүдэлхэһөө хойшо, 1913 онһоо эхилэн, «Правда» газетэтэй холбоо барисаатай болоо хүм. Большевигүүд Ефим Белоусов, Степан Чудин гэгшэдэй даалгабаряар тус заводто «Правда» тараалгын түлөөлэгшэ болоо бэлэйб. Тиихэдэ би партида үшөө ороогүй, 18-тайхан хүбүүн ябааб. Цехэй түлөөлэгшэ бүхэн тусхай томилолгото хүнһөө газетэ абаад, цех соогоо тараадаг байгаа. Би модельнэ (хэб хэдэг) цехтэ ерэһэн газетэнүүдые абаад, уншагшадта тараажа үгэдэг һэм. Газетэ тараалгын хүдэлмэриие гол түлэб солбон шуран залуушуулай хэдэг байһаниинь эли һааб даа. 1913—16 онуудта манай модельнэ цехтэ большевигүүд олон: 60—70 хүдэлмэришэдһөө 6—7-ниинь большевигүүд байгаа юм. Тиимэһээ бидэ залуушуул — Сергей Истомин, Константин Янушкевич бидэ гурбан уланшьегүй большевигүүдэй зэргэдэ ороо һэмди.

Тэрэ үедэ манай заводто мүн лэ меньшевигүүдэй «Луч» газетэ тараагдадаг байгаа. Зүгөөр, «Правдые» тараагшадай тоо «Луч» газетынхиһээ гурба үлүүтэй дахин олон байһан юм.

Большевигүүдэй газетэдэ олониитэ зоной ехэ дуратай байһые тэрэнэй тираж элеэр харуулна. «Правда» нэгэ юрын үдэр 40 мянган хэһэгээр, һайндэр болоходо 100 мянган хэһэгээр тараагдадаг байба. Харин тиихэдэ меньшевигүүдэй «Луч» газетэ үдэрэй 16 мянган хэһэгһээ дээшэ тарадаггүй һэн.

Үргэн нийтэ улад зон өөһэдыгөө «Правда» газетын жасада мүнгэ оруулжа дэмжэдэг байгаа. Жэшээнь, 1912—1914 онуудта гансал манай Выборгска районой Металлическа завод энэ газетэдээ 12 дахин мүнгэ үгэһэн юм. Эгээн түрүүшынхеэ 1912 оной июниин 19-дэ «Правда» газетэдэ мүнгэ суглуулаа һэн. Титов, Прохоров гэгшэдээр дамжуулан, заводой хүдэлмэришэд 17 тухэриг мүнгэ тиихэдэ газетэдээ үгэһэн байха.

1913 ондо бүри ехэ мүнгэн суглуулагдаа: март һарада Металлическа заводой ушар ёһо мэдэлэг хүдэлмэришэд газетынгээ редакцида 7 түхэриг 36 мүнгэ, август һарада—13 түхэриг 70 мүнгэ үгэһэн байгаа.

Хаанай правительство большевигүүдэй газетэдэ тоншье дурагүйгшэ һэн. Тиигээд 1912—1914 онуудта «Правдые» долоо дахин хаагаа бэлэй. «Правда» шэнэ нэрэтэй болоод лэ дахин гарадаг байба.

1914 оной империалис дайнай эхеэр «Правда» хэблэгдэхээ болижо бидэ хүдэлмэришэд Выборгын (большевигүүдэй) социал-демократическа партяар дамжуулан «Социал-Демократ» газетэ абадаг болоо һэмди. «Дайн сэрэг ба Россиин социал-демократ» гэхэ мэтын Ленинэй статьянууд тус газетын хуудаһануудта толилогдожо, дайн сэрэг, эб найрамдал тухай асуудалаар большевизмын стратеги, тактикые бэелүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ туһа хүргөө.

Хилын саана хэблэгдэдэг байһан «Социал-Демократ» газетэ мүнөөнэй «Пионерскэ правдын» шэнээн хэмжээтэй, папиросой нимгэн саарһан дээрэ барлагдаад, Россида нюусаар эльгээгдэдэг һэн.

«Социал-Демократ» газетые хүдэлмэришэд гамтайгаар хадагалжа, ехэ дуратайгаар уншадаг бэлэй. Тус газетэ Петербургын комитедэй түлөөлэгшэдөөр — Кирилл Орлов, Николай Толмачев гэгшэдээр дамжуулагдан, манай Выборгын райондо ерэгшэ һэн. 1916 оной мартын 26-най һүни намайе арестовалхадаа, хэдэн хэһэг «Социал-Демократ» газетэ намһаа оложорхёо бэлэй. Тэдэ газетэнүүдые 1916 оной мартын 25-да болоһон райкомой ээлжээтэ зүблөөнэй үедэ Толмачевһоо абаһан байгааб.

Полицийнхидай хэды шанга хашалта, мүрдэлгэ хэбэшье һаань, пролетариадай интернационализмда, пролетариадай революцида үнэн правдистнууд олон түмэн зоной дунда хубисхалай хүдэлмэри ябуулжа үргэлжэлүүлһээр лэ байгаа.

Манай заводой партиина ячейкын ажал-ябуулгын улам үргэдэхэтэй хамта, бүри олон уряа, листовконууд хэрэгтэй болоо һэн. Дээгүүрхи парторганизацинуудһаа абтадаг уряанууд, листовконууд манда хүртэхээ болижо, заводойнгоо партиина эмхиин эрилтые хангахын тула ядахын сагта гектографтай болохо шухала байгаа. Теэд гектограф олохо гээшэ хүшэр хэрэг байшоо. Элитэ большевик Игнат Фокиной туһаламжаар эсэсэй эсэстэ, нэгэ заахан бариглаһан, хуушабтар гектограф оложо, байрадаа асараа бэлэйб.

Би өөрөө гектограф хүдэлгэжэ һураагүй байшооб. Энэ хэрэгые һайса шудалһан, манай заводой токарь Алексей Петрович Барановта даалгаһан байнаб. Нүхэр Баранов намтай нэгэ байрада байдаг, партиина ячейкын хүдэлмэрилэ намтай суг хабааладаг һэн. Тэрэ гектографнайшье үнэхөөрөө туһатай байгаа. Абаһаар революционно дуунуудые хэблэжэ гаргаха гэжэ шиидээ һэмди. Юундэб гэхэдэ, олонхи хүдэлмэришэд революционно дуунуудые мэдэдэггүй гү, али зариман мэдэдэгшье һаа, үгэнүүдыень һамардаг һэн. Тиин ажалаа хаялгын үедэ революционно дуунууд угаа ехэ удхашанартай байгаа.

Мүн Майн 1-нэй, январиин 9-нэй, ленскэ хюдалгын үдэрнүүдтэй дашарамдуулан, гектограф дээрэ уряануудые хэблэжэ гаргадаг һэмди. Нүхэр Баранов бидэ хоёр тэдэ уряануудай үгэнүүдые бэшэдэг, хэблэдэг байгаабди. Заводой токарь Вася Иванов заримандаа манда туһалагша һэн.

Эдэ уряануудһаа гадна, Путиловска заводойхидтой һаналаа нэгэдэлгын тэмдэг доро манай заводто мартын 1-дэ болоһон забастовкодо зорюулан үшөө нэгэ листовко гаргаһан байгаабди.

Пролетариадай хэблэл мандуулан дэлгэрүүлхын тула хэблэлэй бүхы хүдэлмэрилэгшэд үзэл бодолой талаар ехэ хатуужалтай, хүдэлмэришэн ангиин энэ шухала хэрэгтэ үнэн шударгыгаар оролсохо ёһотой байгаа.

«Правда» газетэ революциин хэрэгтэ үнэн сэхэ хүнүүдые хүдэлмэришэдэй [...]һаа хүмүүжүүлэн дэбж[...] тэдэниие хаанта засаг[...] жүйнарай урдаһаа [...] зүб замда гаргадаг һэн [...] «Правда» халаа партиин зэрг[...] хижүүлхэ, олониитэ[...] холбоо барисааень үр[...] хэрэгтэ ехэхэн туһа х[...] һэн, партидамнай эсэр[...] дэб эсын дайсадтай [...] ябалалда уряалдаг [...] «Правдын» үзүүлһэн [...] ашаар Выборгын рай[...] дэлмэришэд, тэдэнэй то[...] шье, 1912 онһоо хойшо[...] мэришэдэй хүдэлөөндэ[...] хитэйгээр хабаадалсаха[...] ондо Коммунис парти[...] гэдэ ороход зол хубитай[...] гааб. «Правда» газетэ[...] тариадай диктатурын[...] помещигүүд-капиталист[...] засагые унагаахын түлө[...] ехэ зүураа. Ленинэй [...] рын» революционно ех[...] шалые улам хүгжөөн [...] лүүлээ.

«Правда» газетэ [...] хүтэлбэрилэгшэдһөө [...] мүн олон тоото хүдэлм[...] бэшэгшэдые хүмүүжүүл[...] лэнэр саашалаа урган [...] шод болохо урган [...] байна. Хүдэлмэришэн[...] хэрэгэй түлөө үнэн[...] тэмсэһэн Маширов-Са[...] ных пролетариадай [...] поэт болоо һэн. Гай[...] зоригтой энэ хүнтэй ол[...] хүдэлдаг, 1916 ондо Вы[...] районодохи нэгэ бишы[...] һалга соо түрмэдэ су[...] гаадшье үгэһэн байна[...] таллическа заводой хү[...] ришэн, уншиэй правдист[...] Садофьев баһал ехэхэ[...] болоно ургаа. Нүхэр[...] фьев хэды үндэр наһа[...] лобошье, дайшалхы з[...] мүнөө хүрэтэр орхёогү[...] лэг зохёолнуудые бэшэ[...]

Саг зуурын правит[...] хаанта хархис засаг[...] ляар хүдэлмэришэнэй [...] лые хашадаг хабшадаг [...] хэдэг мүрдэдэг һэн. Тии[...] һаань, «Правда» газетэ[...] жуазиин саг зуурын пра[...] ствын политикые эли[...] капитализмын урдаһа[...] шанга тэмсэлдэ шармай[...] хыень хүдэлмэришэд, тар[...] дые, солдадуудые ур[...] коммунизмын тугые [...] нангинаар үндэр дээр[...] жэ ябадаг байгаа. «Пр[...] хаахадань, «Пролет[...] «Хүдэлмэришэн» гэхэ [...] нэрэтэй болоод хэбл[...] бэлэй. «Рабочий путь» [...] нэрэтэйгээр гараһан [...] Октябриин Ехэ рево[...] илан мандаһан үдэр х[...] большевигүүдэй «Пр[...] алдарта тугые үндэр [...] үргэжэ ябаа.

Агуу ехэ Октябрь оло[...] мэн улад зоной зохёо[...] гуулхы үүсхэл оролдол[...] даруулаад, коммунизм [...] гуулха тухай Ленин б[...] һургаалай бэелүүлэгдэх[...] гэн ехэ арга боломжо о[...]

В. П. ВИНОГРА[...]
1915 онһоо КП[...] гэшүүн, уншиэй «Пра[...]
Ц. Будаев орш[...] эл[...]

Ленинград хото.

Мухаршэбэрэй «Коммунизм» колхозой МТФ-е даагша, 1926 онһоо КПСС-эй гэшүүн Терентий Афанасьевич Бенедиктов сайлаха забһартаа «Правда» газетэ уншажа һууна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

РАДИОГОЙ ҮДЭР

Саарһагүй газетэ

Мүнөөдэр совет арад радиогой Үдэрые һайндэрлэжэ байна. Александр Степанович Поповой радио бии болгоһоор жаран долоон жэл үнгэрбэ. Энэ ехэ нээлтэ хадаа дэлхэйн эрдэм наукын түүхэдэ шэнэ үе сагай эхи табихаһаа гадна, тэрэнэй саашанхи хүгжэлтэдэ элитэ ехэ үүргэ дүүргэһэн байна.

Совет арад энэ гайхамшаг Үдэрые айхабтар ехэ баяр баясхалантайгаар тэмдэглэжэ байна. Манай Эхэ орон радио болон телевидениие хүгжөөлгөөр һүүлэй жэлнүүдтэ бүхэдэлхэйн түүхэтэ амжалта туйлаба. Эдэ бүхы туйлалта, амжалтануудынь эрдэм соёлой, экономико, техникын хамаг бүхы һалбаринуудта, хото, хүдөөгэй ажалшадай ажабайдалда, коммунизмын байгуулалтада угаа ехэ үүргэ дүүргэнэ.

Радио хүгжөөлгөөр ажаллажа байһан советскэ эрдэмтэд хадаа Поповой эхи табиһан ашата хэрэгые нэрэтэй солотойгоор үргэлжэлүүлнэ. Тэдэнэр радиотехникые амжалтатайгаар хүгжүүлэн, али олон шэнэ нээлтэ, нарижуулгануудые бэелүүлнэ, замбуулиннай зайе шэнжэлхэдэ, советскэ онгосонуудые замбуулинаар ниидхүүлхэдэ ехэхэн туһа нэмэри хэнэ. Советскэ радиотехникын туйлалтануудые ашаглаагүй һаа, мүнөө сагта астронавтика амжалта туйлажа шадахагүй, радиогүйгөөр замбуулинаар ниидэжэ шадагдахагүй һэн гээд баталан хэлэхэдэ болоно. Газарые тойрон дабшаһан түрүүшын советскэ одонуудта табигдаһан радиоаппаратура һаатабаригүйгөөр хүдэлһэн байгаа. Һүүлдэ Газарые тойрон замбуулинаар ниидэжэ ябаа онгосонуудайшье радиоаппаратура баһал һайнаар хүдэлнэ. Тэрэшэлэн лёгчик-космонавтнууд Гагарин болон Титовой замбуулинаар ниидэһэн онгосонуудтай радиохолбоон таһалдуулаггүй бэлэй.

«...Анханшаа агаарта дэгдээд Газарта буутараа хамаг бүхы радиотехническэ түхеэрэлгэнүүд, жэжэ, томо радиоаппаратуранууд һайнаар хүдэлжэ, замбуулинһаа мэдээсэл үгэжэ, Газарһаа захиралта абажа, радиогоор хөөрэлдэжэ ябаха арга олгоһон байна. Хөөрэлдэхэмнай яһала һайнаар соностодог һэн. Замбуулинһаа хөөрэлдэхэдөө танил хүнүүдээ дуугаарынь таншдаг байгааб»,—гэжэ Герман Титов бэшэнэ.

Замбуулиние шэнжэлхэ шэнэ шэнэ түсэбүүдээ бэелүүлхын тулада советскэ эрдэмтэд радиогой болоод мүнөөнэй радиоэлектроникын хамаг бүхы туйлалтануудые үргэнөөр хэрэглэжэ шадаха байна.

Радиоэлектроникын болоод ракетнэ техникын нягта творческо холбоо барисаан хадаа байгаалиин нюусануудые гайлбарилжа, тэрэнэй хүсэнүүдые хүнэй аша туһада хүргэхэ талаар манай орон дотор гайхамшаг туйлалтануудые заяана.

Хожом хойношье замбуулинаар ниидэхэдээ онгосын экипажууд Газарһаа хэлэхыень соностохоһоо гадна, хөөрэлдэһэн хүнүүдээ шодөөрөө харадаг болохо магад. Ерээдүйн шулуун зоригтон, хэды холо ниидэбэшье, өөһэдыгөө гансаардаһанда тоолохогүй байна. Одоошье эндэ радио, телевидени үүргээ дүүргэхэ бшуу...

Орон дотороо олон зуугаад радиоприёмнигуудые тодхожо, Москваһаа дамжуулагдаһан мэдээсэл, элидхэл, хөөрэлдөөнүүдые арад зондо түхөөдэг болохо тухайда дүшөөд жэлэй саана Владимир Ильич Ленин бэшэһэн байна. Ленинэй энэ захяа бэелүүлэгдэжэ, мүнөө совет хүнүүд оронойнгоо ниислэл хотоһоо, республика, область, хизаарнуудай түб хотонуудһаа үдэр бүри радиодамжуулгануудые шагнадаг гээшэ.

Манай орон дотор радио, телевидени угаа ехээр хүгжэһэн байна. Москваһаа таба мянга гаран модо холо байһан манай республика доторшье Москва болоод Улан-Үдэһөө дамжуулга шагнадаггүй нютаг гэжэ байхагүйл. Республика доторнай ерэ мянган радиоточко, таби мянга гаран радиоприёмнигууд бии. Республикын улад зон олонхидоо радио шагнадаг болонхой.

Тиимэһээ радио болон телевидениие дам саашадань һайжаруулха тухайда манай парти сусаршагүй ехэ анхарал табина. Радио болон телевидениин хадаа ажалшан арадые политическэ, культурна, эстетическэ талаарнь хүмүүжүүлхэдэ манай партиин ябуулдаг хүдэлмэриин зэмсэг боложо үгэнэ.

Манай радио болон телевиденеэр КПСС-эй Хорин хоёрдохи съездын, партиин ЦК-гэй мартын Пленумэй материалнууд саг үргэлжэ дамжуулагдадаг, коммунис байгуулалтын хараа түсэб амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө промышленность болоод хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй мүрысөөн тунхаглагдадаг гээшэ. Республикын олон зуугаад түрүүшүүл, аймагуудай ажахын хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, эрдэм, техникын хүдэлмэрилэгшэд радиогоор совет хүнүүдэй алдарта ажал тухай хөөрэжэ үгэнэ, хүдөө ажахы болон промышленностьдахи дутуу дунданuудые элирхэйлнэ.

Радиодо бэшэгшэд нилээд олошорһон байна. Мүнөө олониитын үүсхэлээр ехэнхидээ радиодамжуулганууд хэгдэнэ. Республикын олонхи аймагуудта, колхозууд болон совхозуудаар олониитэдэ үндэһэлһэн радиоредакцинууд хүдэлмэрилжэ, КПСС-эй Хорин хоёрдохи съездын болоод партиин ЦК-гэй мартын Пленумэй абаһан шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула хүдөөгэй ажалшадые эмхидхэнэ.

Гэхэ зуура, радиодамжуулгын программануудай хэды һайжарбашье һаань, радио болон телевидениие хүсэд һайнаар хэрэглэжэ шаданагүйбди гэжэ мэдэрхэ ёһотой.

Бурядай Комитедэй радио болон телевизионно дамжуулганууд радиошагнагшадай улам ургажа байһан эрилтэнүүдые хүсэд хангажа биранагүй. КПСС-эй Программын гол шухала асуудалнуудые бүрин гүйсэдөөр олониитэдэ нэбтэрүүлхэ зохистой һайн арганууд үшөөл үгы байһаар. Радио болон телевидениин олохон дамжуулганууд добтолхы шанар шэнжэгүй байдаг. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, ажабайдалтай нягта холбоогүй, хүдөө ажахын үйлэдбэри эрид дэбжээхын тулада областной партиина организацида хүсэд туһалжа биранагүй.

Совет хүнүүд радиодамжуулгануудые ехэ оюун һонороор шагнадаг гээшэ. Тиимэһээ нэгэ янзын дамжуулганууд тэдэниие гажарааха байна. Энээнһээ уламжалан манай радиодамжуулганууд улад зоной зүгһөө шууд шангаар шүүмжэлэгдэдэг байха юм. Радиошагнагшад, телевидени харагшад, бүхы олониитэ, түбхын түрүүндэ хэблэл манай хамаг бүхы дамжуулгануудые эдэбхитэйгээр сэгнэлсэжэ байха аабза гэжэ һанагдана. Тиигээл һаа, радио болон телевидениин дамжуулганудай программа һайжаруулагдахал.

Бурядай радио һүүлэй сагта һайнаар хүгжэм дамжуулдаг болохын тула хэдэн олон хэмжээ абаһан байна. Мэргэжэһэн гү, али мэргэжээдүй композиторнуудай дунда конкурс үнгэргэһэнэй ашаар гушаад шэнэ дуунуудтай болообди. Арадай консерватори байгуулагдажа, Бурядай искусствын ажал-ябуулагшад өөһэдынгөө эдэбхеэр туһа нэмэри хэнэ. Радиодомнай хүгжэмэй клуб бии болонхой.

Энэ хадаа Бурядай радиогой уран һайханай дамжуулгын түрүүшын алхамууд гээшэ. Удха түгэлдэр эллэб янзын хүгжэм, дуунуудай дамжуулагдахыень радиошагнагшад эрилтэ табина. Тэрээнһээ гадна, эдэ хүгжэм дуунууд совет хүнүүдые эстетическэ талаарнь хүмүүжүүлхэдэ туһа нэмэри болохо ёһотой.

Хэблэл болон радиогой хажуугаар телевидени совет хүнүүдые коммунис сурталай үзэлтэйгөөр хүмүүжүүлхэдэ ехэхэн үүргэ дүүргэдэг. Телевидени хадаа улад зониие политическэ, культурна, эстетическэ талаарнь хүмүүжүүлхэдэ улам шэнэ арга боломжонуудые нээжэ үгэнэ.

Манай телестуди богонихон саг соо оло мянган зоной дура хүсэл татадаг болонхой. Тиимэһээ КПСС-эй Хорин хоёрдохи съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэнэ, дамжуулгануудаа улам һонирхолтой болгохые оролдоно. Студиин дэргэдэ хүдэлдэг кино баһал шэнэ зүйлэй ажал мүн. Манай киногруппа хадаа СССР-эй Верховно Соведэй депутат Цынгэ Буянтуевай хонишодой бригада тухай богонихон фильм буулгажа абанхай. Майн Нэгэнэй үдэр Улан-Үдэдэ болоһон һайндэрэй жагсаал буулган абтаад, тэрэ үдэшэндөө телевиденеэр дамжуулагдаһан байна.

Гэхэтэй хамта, манай студиин ажал хүдэлмэриd[...] дунданууд үшөөл оло[...] һаар. Тусхайлбал, ург[...] творческо эдэбхитэд гэ[...] хагүй. Нийтын поли[...] асуудалаар хэгдэһэн [...] жуулганууд шанар [...] шаг. Совет хүнүүдэй а[...] дэлмэрие, коммунис [...] шэнэ харилсаанай хүг[...] үльгэр жэшээнүүдые [...] лени үсөөн харуулна. [...] һээ эдэ бүхы дутуу ду[...] дые түргэнөөр зайсуул[...] вет хүнүүдые хүмүүж[...] лаар телевидениие хүс[...] гэлдэр арга зэмсэг б[...] зорилго табинабди. Т[...] зионно хүдэлмэрил[...] шэлэн абажа хүмүү[...] талаар ехэхэн х[...] ри ябуулха ушартай. [...] һайн бэлэдхэлтэй ре[...] оператор, репортер, ре[...] нуудаар дуталданабди.

Манай радио болон т[...] дениин урда ехэ зори[...] бигдана. Тэрэниие ш[...] шадахын тулада аж[...] ажабайдалтайнь, ко[...] байгуулалтын прак[...] нягта холбоотой байха ш[...]

Ажал хүдэлмэридэ[...] туу дунданууд үшөөл б[...] жэ Бурядай радио бо[...] левидениин хүдэлмэ[...] мэдэрхэ зуураа, ради[...] телевидениин дамжуу[...] дые улам удха түгэл[...] һайхан болгохын түлө[...] сэнэ, тэмсэхэшье.

И. БОЛД[...]
Бурядай АСС[...] Министрнүүдэй Со[...] дэргэдэхи ра[...] телевидениин Ком[...] түрүү[...]

УКУРУЗЫН БАЯН УРГАСА ЯАЖА АБТАНАБ

Б. Б. ГАЛДАНОВ,
Кяхтын Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой кукурузашадай звеноё даагша

онгой һүүл багаар аймаг дотор кукуруза ур-гуулдэлөөнэй үргэнөөр дэлгэрхэдэ би кукуруза-... оохо гэжэ шиидээ һэм. Энээнһээ түрүүн ого-... р, луговодоор хүдэлһэн хадаа газарые яажа ... хэ, уһалхаб гэжэ һайса мэдэхэ байгааб. Ур-... оо бага ургадаг сабшалан даажа абаад, жэ-... аада тэрэнээ һайса үтэгжүүлжэ, уһалжа, гек-... һөө 40 центнер шахуу үбһэ хуряажа абаһан ... Теэд энэмни минии сэдьхэл хүсэлдүүлжэ ... Юуб гэхэдэ тэрэ үедэ манай колхозтой ... оршодог артельдэ Николай Иннокентьевич ... кукуруза тарижа, гектар бүриһөө 300 цент-... а абажа, хаа хаанагүй суурхажа байгаа.

...тнерые яажа 300 центнертэй жэшэжэ болохо ... Хэзээдэшье 300 центнернай алишье талаараа ... юм. Намтай хамта хүдэлхэеэ минии һамган— ... эй эхэ — Дарицу Будажаповна шиидэһэн ... Дарицу урдань баһал огород дээрэ хүдэлжэ, ... шье ургуулжа үзэһэн байгаа. Звеногоймнай ... гэшүүнээр нютагай эрхим механизатор — ... Цыренжап Очиртарович Цыдыптаров то-... һэн. Звенодомнай «Беларусь» трактор, квад-... здовой аргаар тарилга хэхэ сеялкэ, культи-... гдаа. Агрономтой хамта ябажа, кукуру-... газараа шэлэжэ абаһан байгаабди. Тэрэ ... жэл үнгэрбэ.

...н эдэ гурбан жэлэй туршада манай звено ... гектар бүриһөө 1000 гаран центнер ногоон ... ургуулһан байнабди. Ургасын хэмжээн урга-... рһагдажа эхилхын урда тээхэнэ тоологдо-... Манай звеногой газар дээрэһээ 1959 ондо ... 1960 ондо — 2340 тонно, 1961 ондо —3500 ... ос дарагдаа.

...за ургуулха агротехникэтэй, дүй дүршэлтэй ... адамнай аймагта, республикада үнгэргэгдэ-... нар, зүблөөнүүд ехэхэн туһа хүргөө гээшэ. ... олоод байхада бидэнэр ямаршье жэлдэ ку-... үндэр баян ургаса абаха тусхай агротехни-... онхойбди. Эдэ жэлнүүдтэ олоһон дүй дүр-... римшаһан агротехникэ тухайгаа тобшохо-... хэдэ иимэ байна.

...ГЭЛЖЭ ХҮДЭЛДЭГ ЗВЕНО ХЭРЭГТЭЙ

...ын тогтууритай баян ургаса жэл бүри туй-... , энэ ургамалда дуратай, тэрэнние ургуул-... а, ажалша бэрхэ хүнүүдые оложо, саг үр-... дэлхэ звено эмхидхэхэ шухала. Бухы һанаа ... мэргэжэл шадабаряа гаргажа хүдэлһэн лэ ... хүсэтэ ургамалай аша туһада хүртэхэ.

...звено эмхидхэгдэһэн сагһаа хойшо хубилаа-... ргэлжэ гурбуулан хүдэлжэ байдагбди. Тии-... бүхэн ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ хандажа, ... нартайгаар ажалаа хэдэг. Зарим яаралтай ... үедэ артелиин бусад һалбаринуудһаа ... нэмэжэ абадагбди. Жэшээнь, хабарай та-... уһалууриин үедэ хүнүүд туһалдаг. Ургасаяа ... хамтаржа, колхоздоо бии байгаа трактор, ... дые, автомашинануудые гүйсэд хэрэглэжэ, ... занишалтайбди. Энэ ушарта ажалай бү-... ата ехэ байдаг. Газар хахалхын тула хүсэ ... ДТ-54» трактор хэрэглэгдэдэг. Зүгөөр звено-... үдэлмэриин үгы сагта трактористамнай ... абаад, колхозой бусад хүдэлмэридэ ябал-... эршье үбһэ хуряалга, силос даралгада ... гбди.

...ээрнай колхозой хүтэлбэрилэгшэд «Гар ... арбуу шүүрэбэ» гэһэндэл адли хэрэгтэ хэ-... а маанадые ондоо хүдэлмэридэ ябуулхые ... шалтай. Илангаяа намар, үбэлэй сагта — ... поли дээрээ шэбхэ зөөхэ үедэ ондоо хүдэл-... мшаахые оролдодог. Энэ ушарта звеное ... жахын хүтэлбэрилэгшэдэй эрхээр болохо ... жэ һананаб.

...кын Министрнүүдэй Соведэй даалгаба-... ын инспектор болоно, Сэлэнгын, Бичурын ... ар ябахадамни тон бүтэхэгүй, кукуруза ур-... ргэтэ хайша хэрэгээр хандадаг баримтанууд ... үзэгдэһэн байна. Кукурузашадые хабар бо-... одо хүдэлхэ аргыень олгонгүй энэ тэрэ хү-... ябуулдаг байгаа. Тэрэ ушарһаа кукуруза-... соонь полидоо наг шэбхэ гаргажа шадана-...

...ябадал манайшье колхоздо гарадаг. Үн-... мар, үбэлэй туршада колхозой зарим зве-... шэбхэ гаргажа шадаагүй байшоо. Тэдэ-... озой хүтэлбэрилэгшэд ондоо хүдэлмэридэ ... ха юм.

...дэ юу харуулнаб гэхэдэ, кол-... бэрилэгшэдэй дунда куку-... наагуураа гоё гоёор хөөрөөд ... раа юушье хэдэггүй, тэрэ-нние ургуулха хэрэгтэ үшөө һаад татажа байдаг хүнүүд бии гээшэ.

Кукурузын хойноһоо һайн харууһа, элбэг үтэгжүүлгэ хэрэгтэй, тэрэнние буртаг үбһэнһөө, элдэб хорхой шумуулһаа хамгаалха хэрэгтэй. Эдэ бүхы хүдэлмэриие имагтал саг үргэлжэ хүдэлдэг оньһожоруулагдаһан звенонууд бүтээжэ шадаха байна. Тэдэ звенонуудта колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй талаһаа саг үргэлжэ анхарал, туһаламжа хэрэгтэй гээшэ.

ТАРИЛГЫН ГАЗАРЫЕ ЗҮБӨӨР ШЭЛЭХЭ

Кукуруза һайнаар ургуулха хэрэгтэ зохид һайн газар шэлэжэ абаха гээшэ ехэ удхашанартай. Энэ ургамалые урасхал уһанай эрье шадар ногоо багатай сабшалан хахалжа тарихада зохид. Тиихэдээ үрэжэлтэй һайн хүрьһэтэй, доболиг үндэр, наруули газарыень шэлэжэ абаха хэрэгтэй. Хотогор, хужартай гү, али үертэ абтадаг газарта кукуруза тарижа болохогүй гэжэ бидэ ойлгообди.

Манай кукуруза таридаг газар Сүхэ голой эрьедэ, хойноһоо үндэр хадануудаар хүреэлэгдэнхэй, урдаһаа шугы бүргааһан нэмэритэй юм. Газарнай бүхыдөө тооной Шара-голой уһалууриин канаваар, насосно станциин хүсөөр уһалагдадаг. Кукуруза таридаг газараймнай хүрьһэн хара хүрин үнгэтэй, бага зэргэ шабарлиг, үрэжэлтэй зузаан хара шоройтой. Гэрэнние гүнзэгыгөөр, 25—27 сантиметрээр хахалхада болохо гээшэ.

Тарилгымнай газар малай үбэлжөөндэ дүтэ. Тиимэһээ эндэ наг шэбхэ зөөхэдэ гү, али силос хэхэеэ ногоо шэрэхэдэ гаргаша багатай. Зарим ажахынуудта кукурузын талмайе малай үбэлжэдэг газарһаа 30—40 километр холо шэлэдэг. Энээнние дэмжэхээр бэшэ байна.

Тэрэнһээ гадна кукурузые уһанай саана, олтирог газарта тарихада баһал бүтэхэгүй гэжэ һанаглана. Нёдондо манай колхозой нэгэ звено Сүхын татуурай саада тээ газар хахалжа, кукуруза тариһаниинь ямаршье аша үрэ үгөөгүй. Яахадааб гэхэдэ, зурууд хоорондын газарые элдүүрилхэ сагай ерэхэдэ трактор, машинануудые уһанай саада тээ гаргаха аргагүй болошоод байгаа. Мүн ургаса хуряалгын үедэ тиимэ байдал үзэгдөө. Эдэ бүгэдын эсэстэ тэндэхи ургаса миин хосороо һэн.

Манай звеногой бишыхан газарта үер болоходо уһан орошодог байгаа. Тэрэнэй уршагһаа нэгэ жэлдэ тэндэхи ургасаяа саг соонь хуряажа шадаагүй һэмди. Мүнөө жэлдэ саһан ехэ, үер боложо магад. Тиимэһээ бидэнэр энэ жэлдэ тэрэ газартаа кукуруза тарихаа болижо, ондоо тээ газар нэмэжэ хахалха гэжэ шиидээбди. Юрэдөө үертэ абтадаг газарта кукуруза тарижа, үлүү гаргаша хэһэнэй хэрэггүй гээшэ ха. Үертэ абтаһан газар саашадаа кукуруза тарихадашье өөдэгүй, үрэжэл багатай болошодог байна.

Кукуруза ургуулхада таараха уһалагдадаг сабшалангай газарнууд ажахы бүхэндэ тооной олдохо гээшэ. Тиигэбэшье зарим хүтэлбэрилэгшэд тиимэ сабшалангаа хахалхаһаан хайрладаг гээшэ. Энээнние зүбшөөхын аргагүй. Кукуруза тарихаар һайн хүрьһэтэй сабшалангай байгаа һаань, тэрэнние хайрлангүйгөөр элдүүрилхэ хэрэгтэй гэжэ хэлэхэ байнаб. Тиимэ газарта кукуруза тарибал, хэзээдэшье үбһэ ногоондо оробол, адагынь арба дахин ехэ ургаса үгэхэ бшуу. Жэшээнь, Бичурын совхозоор ябахадамнай тэндэ кукуруза таримаар хүрьһэтэй, уһалагдадаг сабшалан бии байгаа һэн. Теэд тэрэ ажахын хүтэлбэрилэгшэд фермэдэ дүтэ байһан тиимэ сабшалангаа хахалхаһаан хайрладаг гэжэ ойлгоо һэм.

Мүнөө үедэ кукурузын силос бүхы түрэлэй мал амтархажа эдидэг. Энэ үбэлдөө, хабартаа манай бригадын бүхы хонишод томо хонидоо, хурьгадаа имагтал кукурузаар эдеэлүүлжэ гараа. Тиихэдэнь шэнэ түл бүрил һайнаар, нэгэшье гарзагүйгөөр түлжэжэ байнхай. Энээн дээрэһээшье харахада кукурузын аша үрые үбһэ ногоотой жэшэхын аргагүй. Яахадаа би энээн тушаа онсолон хэлэнэбиинб гэхэдэ, хуушан газарта кукуруза тарихада бирагүйшэг байдаг. Шэнэ газар илангаяа баян ургаса үгэдэг гэжэ бидэ мэдэрээ гээшэбди.

Гэхэтэй хамта манай эндэхи эрхэ байдалда кукурузые нэгэл тариһан газартаа тарижа байхада зохистой байна. Энэ ушарта жэл бүри тэндэ наг шэбхэ ехээр гаргаха, уһалха хэрэгтэй болоно.

Дүй дүршэл дээрэһээ хаража үзэхэдэ звено бүхэндэ 100—150 гектар газар даалгабал зохид гэжэ һанагдана. Энээнһээ ехэ болоходоо нэгэ трактор, нэгэ сеялкээр, нэгэ культиватораар бүхы хүдэлмэреэ саг соонь хэжэ шадагдахагүй байна бшуу.

ҮТЭГЖҮҮЛГЭ

Кукуруза наг шэбхээр үтэгжүүлхэдэл уулгараар ургадаг байна. Шэбхэ үгыл һаа, кукурузашье үгы гээшэ.

Звеномнай түрүүшынгээ жэлдэ полидоо 2500 тонно, удаадахи 1960 ондо — 3500 тонно, нёдондо — 4 мянган тонно шахуу хуушан шэбхэ гаргаа һэмди. Энэ жэлдэ майн 1-нэй байдалаар 2000 тонно шахуу шэбхэ зөөгдөөд байнхай.

Эдэ жэлнүүдтэ звеномнай удаан жэлдэ хэбтэһэн, колхоз боложо эхилһэн сагһаа хойшо сугларһан хуушан шэбхэ малтажа гаргаа. Тиимэ шэбхын гүбөөнүүд нютагтамнай олон байгаа, мүнөөшье бии, үшөө хэдэн жэлдэ хүрэхэ. Хуушан шэбхэеэ поли дээрэ зөөхэдөө тэрэ доронь, тракторай аалихан ябадалда тараажа үгэдэг заншалтайбди. Шэбхээ хэлхыгээр, гектар бүридэ 40—50 тонно хүртэхөөр тараахада зохид. Шэнэ хахалагдаһан газарта түрүүшын жэлдэ наг шэбхэ ехэшье хэрэггүй. Тэндэһээ алмаһан шэбхээрээ бусад полинуудаа ехээр үтэгжүүлдэг байгаабди.

Игэжэ намартаа, үбэлдөө, хабар эртэ жэгдэхэнээр поли дээрэ тараагдаһан шэбхэ саһатай холисолдожо, дулаан болохолоор, саһанай хайлахада адли гэдэлсэжэ, шииг нойто бэедээ шэнгээжэ абадаг. Тэрэ үедэнь «Зиг-заг» борнойгоор борнойлжорхиходо бүришье һайн байгаа.

Үнгэрэгшэ үбэл хониной хотоной шэбхые үбэлэй сагта малтажа үзэхэдэмнай угаа зохид байшоо. Тэндэмнай шэбхэ хүрэдэггүй, гэдхэн байдаг ха юм. Энээнһээ урдань хониной, үхэрэй хотоной шэбхые дулаан болоһон хойно малтадаг гурим хаа хаанагүй байгаа, мүнөөшье бии гээшэ. Теэд шэбхые бүри апрель һарын гарашаһан хойно малтаад, полидо тараахада саһан һалашаһан байдаг. Тиигээд энэмнай ажал ехэтэй хүдэлмэри хадаа олон ушарта һайса малтагдажа абтангүй үлэшэдэг. Нүгөө талаараа кукурузашад апрель һарада шэбхэ зөөжэ сагаа бараха бэшэ, харин газараа уһалха ёһотой ха юм. Үбэлэй сагта полидо гаргагдаһан болдогор солдогор шэбхэ саһа тогтоохододшье туһатай бшуу. Саашадаа хонидой, үхэрэй хотоной шэбхые, илангаяа һубай, эрье хонидой хотоной шэбхые бүхэли үбэлдөө малтажа абахада болохо гэжэ бидэнэр ойлгообди. Хониной нимэ шэнэ шэбхэ айхабтар хүсэтэй, тиимэһээ хуушан шэбхэдэ оробол гектарта хоёр дахин бага хэрэглэжэ болохо.

Шэбхэ зөөхэдөө бидэнэр өөһэдынгөө хэһэн томо тэргэ, шарга хэрэглэдэгбди. Тиимэ тэргэдэ, шаргада 3—3,5 тонно шэбхэ ашагдадаг. Тэргэ, шаргымнай бортын утань 3,5 метр, үргэниинь 2,5 метр, үндэрынь 0,8 метр юм. Үдэртөө иимэ 6—7 шарга шэбхэ гаргаагүйдөө һанаагаа амардаггүйбди. Зарим кукурузашадые харахада тракторайнгаа хойноһоо заводто хэгдэһэн нэгэ түмэр тэргэ шагтагалаад лэ шэбхэ зөөгөө боложо гүйлгэдэг. Тэрэ бишыхан жалжагар тэргэ соо юун ехэ шэбхэ орохоб даа. Саашадаа заводууднай шэбхэ зөөхэ тусхай томо тэргэнүүдые бүтээжэ гаргаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Шэбхэ зөөлгэ, тараалгын үедэ звенодомнай 4—5 хүн нэмэжэ үгтэдэг. Хэрбээ шэбхэ малтаха, ашаалха, тарааха хүдэлмэриие оньһожоруулжа шадабал, тэды хүнэй хэрэгшьегүй байгааб даа. Мүнөө дээрээ ажал ехэтэй энэ хүдэлмэри бар хүсөөр лэ хэгдэнэ гээшэ. Хуушан, эдэгэршэһэн шэбхые дулаан сагта малтажа обоолхо гэхэдэ бульдозер колхоздомнай байхагүй. Эдэ жэлнүүдтэ хуушан шэбхые үбэлэй хүйтэндэ малтаха гэжэ нилээд хүсэ шадалаа гаргаа гээшэбди. Саашадаа энээндэ анхархаар болоо.

Зарим звенонууд шэбхын һайн муу хоёрые илгаруулнагүй, дайралдаһан лэ аргал шэбхэ полидоо зөөдэг. Энэ ушарта аргал шэбхын ехэнхинь һолоомо байдаг. Иимэ «үтэгжүүлгын» туһань бага. Һолоомотой аргал шэбхые полидо сэхэ гарганхаар, тэрэнээ фермын газаа обоолжо, зундаа һайса нэгшээгээд, намартаа зөөжэ эхилбэл зохистой гэжэ һанагдана.

Һайн шанартай шэбхэ ехэ гаргаал һаа, кукурузын баян ургаса абахань дамжаггүй. Полидо хэды тонно шэбхэ гарганаш, тэды тоннол ногоон тэжээл хуряагдажа абтаха гэжэ хэлэхэдэ зохихо.

ШИИГ НОЙТО БАРИХА, УҺАЛХА

Кукуруза гээшэмнай шииг нойто ехээр хэрэглэдэг ургамал гэжэ бүгэдэндэ мэдээжэ болонхой. Тиимэһээ бидэнэр тарилгын урда тээ газараа эрхэбэшэ уһалдаг заншалтайбди. Теэд тэрэнээ шадабаритайгаар хэхэ хэрэгтэй.

Звеногоймнай даажа байһан газарай, 100 гектарнь уһалууриин канаваһаа уһалагдадаг, 70 гектарнь — насосно станциһаа. Уһа голһоо холо байһан миил 20—30 гектар газар уһалагдангүй үлэдэг.

Хабартаа наг шэбхэ тараажа, борнойлһоной һүүлээр лэ газараа уһалжа эхилдэг гээшэбди. Энэ хүдэлмэридэ дүрбэн хүн нэгэ морин плугтай ябадаг. Түрүүшээр уһа асарха һубаг полиин захаар татагдадаг. Тэрэнһээнь уһа залаха олон борозданууд татагдадаг. Бороздануудые гол түлэб үндэр газараар, добо харалсажа татахада һайн. Тэрэ бороздагаар уһа ябуулаад, полиингоо нүгөө талаһаа эхилжэ уһалхада зохид. Хэрбээ канавын захаһаа эхилжэ уһалбал, поли дээгүүрээ хүнэй ябахань бэрхэтэй болошодог.

Газар уһалагшадай хүдэлмэридэ эгээл бэрхэшээлтэйнь юун бэ гэхэдэ, уһые хотогор газар оруулжа, шалбааг болгохогүй гэжэ оролдохо. Уһан халтад гэбэл хотогор газар руу тэгүүлдэг байһаниинь мэдээжэ. Хэрбээ хотогор газарта уһан сугларжа, удаан байбал газарые муудуулдаг. Тиимэ газар удаан халадаг, намаг боложо, кукуруза тариха аргагүй болошодог юм.

Газарые һуниндөө уһалхань бэрхэтэйшэг. Һуниин сагта газар уһалхын тула тэрээндэ бэлдэхэ хэрэгтэй. Үдэр байхада уһа залаха бороздануудые татадагбди. Тиин гол канаваһаа гараһан уһаяа бага болгожо үгэхэ хэрэгтэй. Газарые үдэр һунигүй уһалаал һаа, хабарай элбэг уһые хүсэдөөр хэрэглэжэ болохо байна.

Бидэнэр газартаа уһа һайса шэнгээхэ гэжэ оролдодогбди. Юрэдөөл хоёр шииг ниилэхэдээл һайн. Поли түрүүшынхеэ уһалагдахадаа угаа ехэ уһа хэрэглэдэг. Үдэртөө 1—2 гектарһаа дээшэ уһалхань бэрхэтэй байдаг. Зүгөөр газарые нэгэ жэл һайса уһалаал һаа, саашадаа барагтай болодог. Мүнөө бидэнэр үдэртөө 10—12 гектар уһалдаг болонхойбди.

Үбэлдөө поли дээрэ саһа тогтооходо болохо. Үнгэрэгшэ үбэл саһан ехэ байжа энэ хүдэлмэри хэхэдэ зохид байгаа. Хабар тээшэ поли дээрэмнай хахад метр шахуу зузаан саһан тогтоо.

Кукурузашан бүхэн үндэр баян ургаса абаха гээл һаа, али бүхы аргаар газараа уһалхал гэжэ оролдохо ёһотой.

ХҮРЬҺЭ ЭЛДҮҮРИЛГЭ

Газарай хүрьһые саг соонь зүбөөр элдүүрилхэ хэрэгтэ онсо анхаралаа табидагбди. Энэ талаар бидэнэр тодорхой гурим баримталдаг болообди.

Хэрбээ мартда, апрелиин эхеэр наг шэбхээ тараажа, борнойлдог һаа, газарнай апрель соо уһалагдажа дүүргэгдэнэ. Тиигээд газараа 10—15 үдэр һэбэрээжэ агшаагаад, майн тэн багаар хахалжа орогдоно. Тиин зарим жэлдэ дулаан һайн хабар болоо һаа, эртэшье хахалагдажа эхилдэг.

Газараа гол түлэб 20—23 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалжа, нэгэн доро борнойлдог. Удаань модон каток шэрэжэ, газарай нюруу жэгдэлэгдэдэг.

Тиихэдээ бүхы хүдэлмэриие һайн шанартайгаар хэхэ, хахалхадаа далан, забһар гаргахагүй гэжэ оролдодогбди. Теэд манда бригадаһаа ерэжэ газарымнай хахалдаг хадаа халтад гэбэл муугаар хахалжархидаг. Энэ ушарта бидэнэр саг үргэлжэ трактористын хүдэлмэриие шалгажа байдагбди. Муугаар хахалаа һаань, дахин хахалуулха ушар гарадаг.

Шэнэ газарта хахалһан жэлдээ тарилга хэжэ болохо. Тиихын тула хабар эртэ сабшалангаа гүйхэнөөр хахалаад, удаань дискэтэй лущильнигаар элдүүрилээд, «зиг-заг» борнойгоор борнойлжорхиходо зохид. Тэрэнэйнгээ һүүлээр гүнзэгыгөөр хахалжа, борнойлоод, жэгдэлжэ үгэхэдэ һайн. Эдэ бүхы элдүүрилтые бороогой һүүлээр гү, али уһалһанай удаа хэхэдэ таарууу байдаг.

ТАРИЛГА

Манай эндэхи эрхэ байдалда саг соонь, һайн шанартайгаар кукуруза тариха гээшэ шухала удхашанартай. Эдэ жэлнүүдтэ звеномнай кукурузаяа бүхыдэнь квадратно-гнездовой аргаар тарижа байгаа.

Тарилга хэхынгээ урда тээ үрэһээ һайса шалгадаг, 4—5 үдэрэй туршада нара һалхинда байлгажа шанаржуулдаг заншалтайбди. Хэрбээ үрэһэнэй хородогдоогүй байбалнь, тэрэнние гранозан хороор хорододжо, гексахлоран хороор сүршэхэдэ һайн.

Хабарай дулаанһаа, хүйтэнһөө боложо тарилгын болзор тодорхойлогдодог. Эртэ дулаараад, саашадаа хүйтэн болохогүй байбалнь майн 20-доор тарижа эхилхэдэ болохо. Зүгөөр энэ болзор аюултайшаг. Юуб гэхэдэ һая гаража байһан ургамал июниин эхеэр унаһан хюруунда хүлдэжэ болохо бшуу. Энэ ушарһаа боложо нёдондо олохон кукурузашад ургамалаа хүлдөөһэн байгаа. Манай звено гол түлэб тарилгаяа майн 25-һаа эхилжэ, июниин 8-10 багаар дүүргэдэг. Хэрбээ нэгэ сеялкэдэ 100—150 гектар хүртэбэл, тарилгые июниин 5 болотор сүм дүүргэхээр, дүүргэдэгшьебди.

Эртэ, һайса дулаасаагүй хүрьһэндэ үрэһэн ороходоо зариманъ ургангүй үхэшэдэг. Оройтожо тарихада (июниин 6—7-ой һүүлээр) кукуруза намартаа хүсэд бэеэ хүсөөгүй байхадаа хуряагдаха болоно.

Квадратно-гнездовой аргаар тарилга хэхэдээ нүхэн бүхэндэ 3—4 үрэһэнэй унахаар гэхэ гү, али гектарта 25 килограмм үрэһэнэй орохоор таридагбди. Зүгөөр һүн эдеэтэй, эдеэшэнтэжэ байһан буурсагтай кукуруза ургуулха гээ һаа, нүхэн бүридэ 1—2 ургасын байхаар тарихада зохид. Зөөлэн газарта сеялкэ ябахадаа хэрэгтэй соонь үрэһэ унагаадаггүй гээшэ. Тиимэһээ бидэнэр нүхэн бүридэ 3—4 үрэһэ унагаахын тула сеялкээ 5—6 үрэһэ унахаар тааруулдаг байнабди.

Ургасын түргөөр гаралгада үрэһэнэй хэды шэнээн гүнзэгыдэ таригдаһаниинь ехээр нүлөөлдэг. Уһалагдадаг газарта гүйхэнөөр, 5—6 сантиметр гүнзэгыдэ, шиигтэй хүрьһэндэ тарихада зохид гэжэ ойлгогдоо. Иимэ гүнзэгыдэ таригдаһан үрэһэн түргөөр, һайнаар ургадаг юм.

Манай тариһан газарта ургамалгүй нүхэн байдаггүй. Энээнние түйлахын тула сеялкээ һайнаар тааруулха хэрэгтэй. Ургасын гараад байха үедэ поли дээгүүрээ ябажа, һайса харадагбди. Хэрбээ ямар нэгэн шалтагаанаар зарим нүхэндэ ургамалай үсөөн гү, али үгы байбални, үрэһэ гараараа һуулгажа үгэдэгбди.

Сеялкээр тарижа байха үедөө нэгэн доро газараа хүнгэн модон катогоор нягтаруулжа үгэдэгбди.

УРГАСЫН ХОЙНОҺОО ХАРУУҺАЛГА

Энэ ургамалые һайнаар, квадратно-гнездовой аргаар тарихынгаа хажуугаар, тэрэнэй ургасын хойноһоо оролдосотойгоор харууһалха шухала.

Бидэнэр ургасын зурууд боложо элирхэлээр лэ культиватораар элдүүрилжэ эхилдэг байнабди. Түрүүн полиёо нэгэ тээшэнь элдүүрилээд, удаань хүндэлөөшэнь культиваци хэжэ ороходо һайн байдаг. Элдүүрилгэ хэхынгээ урда тээ культиваторой хутаганууд хурсадхагдадаг. Түрүүшын элдүүрилгэ июниин 10—20 багаар 10—12 сантиметр гүнзэгыгөөр хэгдэдэг. Зурууд хоорондохи газарые һайнаар элдүүрилжэ, буртаг үбһые үгы хэхын тула һэрбээтэй хутагын хажуугаар миин хутага тодхожо үгэдэгбди.

Зурууд хоорондын хоёрдохи элдүүрилгэ июниин һүүлээр 8—10 сантиметр гүнзэгыгөөр хэгдэдэг. Энэ элдүүрилгын үедэ ургасада минеральна тэжээл оруулжа үгэдэгбди. Гектар бүридэ 1,5 центнер аммиагай селитр тараагаа һэмди. Хэрбээ буртаг үбһэнэй гараад байбал, 3-дахяа элдүүрилхэдэ болохо. Зурууд хоорондохи элдүүрилгэ хэдышье дахин хэхэдэ үлүүдэхэгүй байна. Культиваторай рамада ургамалай хүрэхэ болоторнь зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэжэ болохо гээшэ. Иигээд элдүүрилээд байхада ургаса сэбэрээр гарадаг, газарынь хододоо зөөлэхэн байдаг бшуу.

Ургасын һая гаража байхада тэрээндэ зумбарaанууд ехэ хоро хүргэдэг. Тэдэнэр ургамалай үрэһые малтажа эдижэрхидэг. Иимэ ушартай түрүүшынгээ жэлдэ дайралдаа һэмди. Зумбраанай эдиһэн нүхэнүүдтэ гараараа үрэһэ тарижа үгэхэдэ зохид байгаа. Ургамалай энэ хоротонтой бидэ түрүүшынгээ жэлһээ тэмсэжэ орообди. Үнгэрһэн 3 жэлэй туршада 600 гаран зумбараа алагдаа. Зумбараае гол түлэб нүхэрүүнь уһа хэжэ аладагбди. Энэ хүдэлмэридэмнай үхибүүднай туһалдаг.

Манай нютагай эрхэ байдалда таараха сортын кукурузын үрэһэ оложо тариха гээшэ ехэ удхашанартай. 1960 ондо «ВИР-42» сортын үрэһөөр тариһамнай эшэ бүхэндэ 2—3 буурсаг гараа һэн. Удаань «Стерлинг» сортын үрэһөөр тарихада 4 метр, бүри дээшэшье үндэр эшэтэй кукуруза гараа бэлэй. Мүнөө үедэ һүн эдеэтэй, эдеэшэнтэжэ байһан буурсагтай кукуруза ургуулха тушаа нүхэр Н. С. Хрущев Сибириин кукурузашадые уряалһан байна. Энэ зорилгые шиидхэхын тула түргэн эдеэшэдэг сортын үрэһэнүүдые хэрэглэхэдэ зохид бэлэй.

Манай республикын эрхэ байдалда кукурузые саг соонь хуряаха хэрэгтэй. Хэрбээ энэ шухала хүдэлмэриие болзортонь хэжэ шадаагүй һаа, кукурузашадай жэл соо хэһэн ехэ хүдэлмэри миин хосоржо болохо.

Бидэнэр кукурузаяа гол түлэб августын 25—26-һаа эхилжэ, сентябриин 9—10 болотор хуряажа дүүргэдэг гээшэбди.

Б. ГЫЛЫКОВ
бэшэжэ абаба.

Түрүү дүй дүршэлые шудалха ба нэбтэрүүлхэ ябадалые һайн дуранай хэрэг бэшэ, харин алишье зэргын хүтэлбэрилэгшэ болон мэргэжэлтын, коммунист, комсомолец бүхэнэй уялга гэжэ хараха хэрэгтэй. Өөрынгөө хэрэгые шудалжа, ажалай түрүү онол аргые халан абахыень бүхы эрэгтэй, эмэгтэй хүдэлмэрилэгшэдые парти уряална.

(КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй тогтоолһоо).

Кукуруза гээшэмнай хүн түрэлтэндэ ехэл ашагтай туһатай ургамал ха юм. Энэ һайн ургамалые шадамараар тарижа абахада орондомнай, арад зондомнай ехэ баялиг олгоно бшуу.

...Силос болгогдохо кукурузын гектар бүриһөө 300 центнерһээ, зарим нютагуудта—500 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абаха зорилго табинабди.

...Кукурузын ургаса хэнэй тариһанһаа, хэнэй элдүүрилһэнһээ дулдыдадаг. Адлил техникээр, адлил газар дээрэ ондо ондоо ургаса абажа болохо юм.

...Иимэ ушар юундэ тохёолдоноб? Бүхы юумэн хүнүүдэй шадабариһаа, тэдэнэй оролдолго, хэшээлһээ дулдыдадаг бшуу.

(КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэлэһэн түгэсхэлэй үгэһөө)

АКАТ
АКАТ №8

БУРЯТ ПОЭЗИИМНАЙ ХОЁР ҮДЭР

(Поэзиин асуудалаар болоhон зүблөөнhөө)

— Түүхэтэ XXII съездын сэсэн мэргэн шиидхэбэринүүд манай поэзиин саашанхи хүгжэлтын шэнэ шатые нээгээ,— гэжэ поэзиин асуудалаар болоhон зүблөөнэй гол элидхэлшэ, хэлэ ба бэшэгэй эрдэмэй кандидат Гунга Туденов тон зүб тэмдэглээ.

1. ТРАКТОР БА ХҮН

— Мүнөө манай ажаhуугаа коммунизм байгуулгын үе сагай хүнүүдэй сэдьхэлэйнь hайханиие харуулха, коммунизмын үе сагта ажаhууха хүнүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ поэзиин үүргын нилээд ехэнь арсашагүй,—гэжэ тон зүбөөр Бурядай эрдэм шэнжэлгын комплексно институдай хүдэлмэрилэгшэ Василий Найдаков тэмдэглээ. — Зүгөөр олонхи ушарта хүнүүдые, тэдэнэй досоохиие, сэдьхэлые харуулхын орондо гансал газаа талын шэнжэнүүдыень зураглаад, зарим тэды тоо баримтануудые дурдаад үнгэршэдэг ёhо поэзидэ олон дайралдадаг.

Эрдэмтын энэ hаналые үгэ хэлэгшэд Н. Дамдинов, Ц. Дондокова гэгшэд халуунаар дэмжэбэ.

Үнэхөөрөөшье, тракторист тухай поэмэ бэшэхээ hэдэhэн нэгэн тэрэ трактористатаяа үнэн зүрхэнhөө хөөрэлдэжэ, ямар ябадагыень, ямар ном уншадагыень, гэр бүлэдөө яажа хандадагыень, нүхэдтэеэ ямар харилсаатайень, ямар эрмэлзэлгыень, мэдэхын орондо, хэды га хахалдагыень, ямар маркын тракторта ябадагыень, хэды шэнээн түсэбтэйень hуража абаад лэ түргэн мүрөөр поэмэ «хатиилжархина» гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ.

— Тон дээхэнүүр, юумын гол үндэhые дайрангүй бэшэгдэhэн поэмэнүүдэй нэгэн Дондок Улзытуевай «Сагаан hара» гэжэ поэмэ болоно,—гэжэ залуу поэт Даша Дамбаев хэлээ. Мүн лэ залуу поэт Андрей Мангатханов Даши Дамбаевтай hаналаа нэгэдүүлээ. Харин залуу поэт Владимир Петонов:

— Тракторай саана hууhан мүнөө үеын совет хүниие харанагүйбди,—гэжэ нэмээ.

2. «ЗАЛУУШУУЛАА ЗАМДАНЬ ГАРГАЯ!»

— Залуушуулаа замдань гаргая!—гэhэн уряалнууд үгэ хэлэhэн мэдээжэ поэт бүхэнэй аманhаа унаа гэбэл алдуу болохогүй.

Жэшээлхэдэ, Ч. Цыдендамбаев иигэжэ хэлээ: — hаяхан «Бурят Үнэн» газетэдэ Дондок Улзытуевай «Ая ганга» гэжэ арсалдаата номдо Даши Дамбаевай бэшэhэн рецензи уншаад гайхашаая баража ядааб. Эхинhээ hүүл болотор Дашань Дондогоо магтана. Залуушуулаа заhажа, зүб замдань гаргалсаха шухала.

Зүб даа, тиигээгүй hаатнай, Чимит Цыдендамбаевич, залуушуулнай дээрэ дурдагдагша тракторай саана hууhан трактористые харахагүйнь гайхалгүй зандаа үлэхэ.

Үшөө хэн юун гэгшэ ааб? Ендэр дээрэ поэт Цыденжап Жимбиев:

— Манай томо зохёолшо Чимит Цыдендамбаев Даша Дамбаевые эндэ шүүмжэлжэ байнхаар, тэрэ Улзытуевай номдо өөрөө рецензи бэшэхэ hэн бэзэ.

Зүб гү? Бидэ зүб лэ гэжэ hанаха байнабди.

— Залуушуулда туhалха, замдань гаргалсаха гэhэн hайн уряалнай агаарта үлөөгүй hаань, манай литературын саашаа хүгжэхэ тон шухала нэгэ эрхэ нүхэсэл бии болохо байhаниинь дамжаггүй.

3. ТРИБУНА ПОЭДТЭ ХЭРЭГТЭЙ ГҮ?

Яаха аргагүй хэрэгтэй. «Трибунагүй hаа, поэт бэшэб,—гэжэ өөрөө Маяковский нэгэтэ бэшэ хэлэдэг hэмнай.

— Москвагай тон ехэ залнуудай нэгэн—Москвагай Чайковскиин нэрэмжэтэ консерваториин концертын зал соо залуу ород поэт Евгений Евтушенкын шүлэгүүдэй уншаха үдэшэ болохонь гэhэн соносхол анхараад, гүйжэ ошоhом — орохын аргагүй байшоо. Үлүү билет эрижэ, аяар холо ябахаhаам хойшо хүнүүд угтаа,—гэжэ Даша Дамбаевай ород поэдтэ атаархан хэлэхэдэнь:

— Бишье орожо ядаа hэм,—гэжэ литературовед В. Найдаков дэмжэбэ.

— Харин бидэ бурят поэдүүд энэ талаараа ехэл бирагүй байдалтайбди,—гэжэ поэтесса Ц. Дондокова үргэлжэлүүлбэ.—Арад олонтоёо, уншагшадтаяа нягта, нүхэр ёhоной холбоотой байха гээшэ поэдтэ аргагүй шухала. Тиимэ холбоо байгуулхын түлөө холо, ойро гэнгүй хүдөө нютагаар ябаха, тэндэ уншагшадай конференцинүүдые үнгэргэхэ ёhотойбди.

Энэ асуудалые мүн лэ үгэ хэлэhэн хүн бүхэн дайрангүй гараагүй.

— Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Бурядай драмын театр соо долоон хоногтоо гурба дахин залуушуул олоороо сугларжа, миин лэ хатар, танца хээд тарана ха юм. Юундэ тэндэ поэзиин үдэшые хэжэ болохогүйб?—гэhэншье дурадхал оруулагдаа.

Зүгөөр ехэнхи бурят зоной олоороо hуудаг аймагууд гараха гэhэн үүсхэл дэмжэгдээ.

Зүб даа, трибуна поэдтэ мүнөө илангаяа хэрэгтэй ха юм, ушар юуб гэхэдэ асари ехэ хэрэгүүдэй аялгаар зэдэлhэн манай үедэ партимнай уран зохёолшодые арад зонтоёо дүтэ холбоо байгуулха тон шухала гэжэ нэгэтэ бэшэ заана ха юм.

4. ХЭЛСЭХЭ ЁhОТОЙЛ АСУУДАЛНУУД

Ямар тиимэ хэлсэхэ ёhотойл асуудалнууд гээшэб? Зүблөөнэй эгээл шухала асуудалнуудай нэгэн — литературна мэргэжэл, уран шадабари, дүршэл, шэнэ зүйлнүүдые поэзидэ шэлжүүлгэ байhаниинь гайхалгүй. Энээн тухай Гунга Туденовэй элидхэл соо ехээр хэлэгдээ. Арсалдааншье нилээдгүй гараа.

Жэшээлхэдэ: «Сүлөөтэ шүлэг гэжэ юун гээшэб?»—гэhэн асуудал поэт Н. Дамдинов табижа, элидхэлшын хэлэгшые зүбшөөгөөгүй. Мүн лэ формын асуудалаар арсалдаатай байhанаа элирхэйлээ.

Поэдүүд Солбон Ангабаев, Андрей Мангатханов, эрдэмтэд В .Найдаков, Ц. Очиров болон бусад элидхэлшын урдаа табиhан асуудалаа нэгэ талаhаань хаража үзэhэниие тодорхойлходоо, Гунга Туденов ямаршье үндэhэгүйгөөр гурбахан лэ поэдүүдэй творчество шэнжэлээд түгэсхэжэрхиhэн байна гэжэ халаглаа. Ушар юуб гэхэдэ, Н. Дамдинов, Д. Улзытуев, Д. Дамбаев гурбанаар поэзимнай дүүрэшэнэ бэшэ ха юм.

Тиихэдээ мүнөө амгалан мэндэ ажаhуугаа, буурашагүй охитой Бурядай хоёр үеын поэдүүдые хаанаа хэхэ болонобибди?—гэhэн тон зүб асуудалнуудые үгэ хэлэгшэд элидхэлшэдэ табяа.

Арсалдаанууд дүүргэлтын хонхын зэдэлтэр замхаагүй... Энэншье гайхалгүй.

5. ЭРДЭМТЭДhЭЭ ТУЬА ХҮЛЕЭГДЭНЭ

Энэ асуудал олонхон лэ уран зохёолшод зүблөөнэй үедэ табяа. Яахадааб гэхэдэ гү? Нэгэдэхеэр, тус зүблөөн Бурядай эрдэм шэнжэлгын комплексно институдай эрдэмтэдэй хабаадалгатайгаар үнгэргэгдөө ха юм. Хоёрдохёор, уран зохёолшодой, эрдэмтэдэй дунда ёhотой хани барисаа байгуулхаар саг үни болоо. Бурят поэзиимнай али олон арсалдаата асуудалнууд тэдэнэй хабааралгүйгөөр шиидхэгдэхэ аал?

— Үгы,—гэжэ зүблөөндэ хабаадагшад-уран зохёолшод харюусаха зуураа;

— Манай зохёолнууд тухай hанамжануудаа газетэ, журналнуудта бэшэжэ байгыт,—гэжэ гуйха тооной хандаhаниинь гайхалгүй.

Үнэхөөрөөшье юугээ хэдэг эрдэмтэд бэ? Эгээл мүнөө сагай ажабайдалтай манай литературын нягта холбоо барисаагаа үргэдхэжэ байха үедэ туhалаагүй аад, хэзээни хойно шэнжэлжэ байха юм гү?

Манай хэлэ ба бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд республика дотор аяар табяад гэжэ хэншьеб тоолон гаргаа ха. Теэд уран зохёолшод хэдыб? Тэдэнhээ үсөөн ха юм.

Нэгэшье эрдэмтын нэгэ уран зохёолшье «шэхэдээд», «нюдэлөөд», тэрэнэйнгээ творчество тухай мартангүй бэшэжэ байгаа hаань ,ямар ехэ үрэ гараха hэм,—гэжэ поэт Н. Дамдинов зүйтэй hанамжа оруулаа.

6. ПАРТИИМНАЙ ПРОГРАММА—АГУУЕХЭ ПОЭМЭ

Үнгэрэгшэ жэлдэ болоhон манай партиин XXII съездын шэнэ асари ехэ Программа баталан абаhаниинь хэндэшье мэдээжэ. Коммунизмда ороxo энэ Программые манай арад зоной зохёон байгуулха агуу-ехэ поэмэ гэжэ образноор поэдүүд үнинэй нэрлэнхэй! Энэ поэмэ—программые бэелүүлгэдэ манай бурят арадайшье хубитын ороxo байhаниинь эли. Харин поэдүүднай яаха юм? Баhал хубитань ороhон байха ёhотой.

— Манай поэзиин саашанхи хүгжэлтэ агууехэ коммунис партиин табиhан түүхэтэ уг зорилгонуудые бэелүүлхэ хэрэгтэй таhаршагүй холбоотой байха ёhотой,—гэжэ Бурядай уран зохёолшодой Союзай түрүүлэгшэ Н. Г. Балдано сэхэ хэлээ. Энэншье ойлгосотой, юундэб гэхэдэ, манай поэзи хадаа коммунизм байгуулжа байhан арадаймнай сэдьхэл болохо ха юм!

А. Жамбалдоржиев.

Хилын саанаhаа

Советскэ выставкэ нээгдэбэ

РИО-де-ЖАНЕЙРО, майн 4. (ТАСС). Бразили СССР хоёрой хоорондохи хани харилсаанда үшөө нэгэ hайн ушар болобо. Далай шадарай энэ городой «Сао Кристобал» гэжэ выставкын ехэ гэгшын павильон соо советскэ худалдаа наймаанай промышленна выставкэ үсэгэлдэр нээгдэбэ. Энэ жэлдэ Советскэ Союзай хилын саана эмхидхэгдэhэн выставкэhээ эгээн ехэнь энэ болоно.

Выставкын нээлгэдэ хэдэ мянган айлшад: Бразилиин правительствын, олониитын, финансын ба промышленностиин түлөөлэгшэд, дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд, нютагай ба хилын саанахи журналистнууд ерэбэ. Выставкэ харагшадта хандан СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой Португали хэлэн дээрэ эльгээhэн амаршалга айлшадые ехээр hонирхуулба.

Бразилидахи СССР-эй элшэн сайд И. С. Чернышев выставкэ нээхын урда тээ Гуанабара штадай губернатор Карлос Ласерд гэгшэдэ үгэ үгэбэ.

Бразилиин правительствын үмэнэhөө СССР-эй арад зониие, правительствые амаршалан, Бразилиин промышленность ба худалдаа наймаанай министр Улиссес Гимарафс үгэ хэлэбэ. Социализмын ороной гайхамшагта түйлалтанууд тухай энэ хүн тогтон хэлэбэ. «Зүрхэнэйнгөө гүнhөө танай выставкые hайшаан омогорхожо байhыемнай мэдыт,—гээд СССР-эй гадаадын худалдаа наймаанай министр, совет гүрэнэй делегациие толгойлогшо Н. С. Патоличевто хандан энэ хүн хэлэбэ. Энэ выставкэ хадаа манай оронуудай хоорондохи худалдаа наймаанай, хани барисаанай холбоое улам үргэдхэхэ байна».

hүүлээрнь Н. С. Патоличев үгэ хэлэбэ. Советскэ худалдаа наймаанай промышленностиин выставкэ харахаяа ерэhэн Бразилиин Холбоото Штадай правительствын, нютагай засагуудай, олониитын түлөөлэгшэдые, хүдэлмэришэдые, барилгашадые нүхэр Патоличев амаршалба. Советскэ правительствые толгойлогшо Н. С. Хрущев Советскэ Союзай арадуудай, правительствын, өөрынгөө үмэнэhөө Бразилиин арадта үнэн зүрхэнэй баяр хүргөөд, зол жаргалтай ажаhуухыень, ажал хүдэлмэридөө амжалта түйлахыень хүсэбэ гээд нүхэр Патоличев хэлээ.

1961 оной ноябрьда дипломатическа харилсаагаа дахин тогтооhон ушарые совет арад ба Бразилиин олониитэ hайшаан угтаа бэлэй гээд саашань Н. С. Патоличев үргэлжэлүүлбэ.

Худалдаа наймаанай, экономическа харилсаа, Советскэ Союз Бразили хоёрой хоорондохи холбоо үргэдхэн бэхижүүлхэ хэрэгтэ Рио-де-Жанейродэ нээгдэhэн советскэ худалдаа наймаанай промышленна выставкэ ехэ удхашанартай гэжэ советскэ делегациие толгойлогшо тэмдэглэбэ.

СССР-эй правительствын даалгабаряар Н. С. Патоличев советскэ худалдаа наймаанай промышленна выставкэ нээгдээ гэжэ соносхобо. Айлшадууд выставкын экспонадуудые харахаяа олоороо оробо.

Г. С. Титов, Д. Гленн пресс-конференци хэбэ

ВАШИНГТОН, майн 4. (ТАСС). Герман Степанович Титов Джон Гленнтэй хамта наукануудай национальна академидэ үсэгэлдэр пресс-конференци хэбэ. Энэ пресс-конференциин болохоhоо час урда тээнь захагүй замбуулиниие шэнжэлхэ уласхоорондын комитедэй сесси дээрэ Г. Титовой элидхэл хэжэ «Восток-2» одон онгосо тухай дэлгэрэнгы хэлэжэ үгэhэншье hаань, Америкын болон хилын саанахи корреспондентнүүд онгосо одондо, ракетэ-зөөгшэдэ хабаатай техническэ асуудалнуудаар олон юумэ hураба.

Одон онгосые буулгаhан тухай, ракетэ зөөгшэ хэды шататай байгааб гэhэн асуудалнуудые олон корреспондентнүүд асууhан байна. Мүн ракетэ табидаг талмайнуудтаа хилын саанахи журналистнууд болон мэргэжэлтэдые Советскэ Союз хэзээ табидаг болохо хаб гэhэн асуудал hураа.

Энэ асуудалнуудтань харюусахадаа Герман Титов замбуулинай онгосо-одонууд сэрэгэй хэрэгсэлдэ хабаатай ракетэнүүдээр табигдадаг, тиимэhээ буу зэбсэг бүгэдэниитээрээ, бүрин хүсэдөөр хурааха тухай хэлсээнэй баталагдаhан хойно Дж. Гленнтэй хамта замбуулин руу ниидэхэб, тиихэдээ ямаршье гүрэндэ нюуса юумэн гэжэ байхагүй гээд хэлэбэ.

Летчик-космонавт байhан туладаа дайн тухай асуудалай гарахада, абяагүй байха аргамгүй гэжэ Герман Титов үргэлжэлүүлбэ. Түбиие хэдэн дахин тойроhон туладаа мүнөө үедэ дайн сэрэг гээшэ ямар аюултайб гэжэ hайн мэдэнэб. Арад зон хуби заяагаа гартаа абажа шадаха гээд этигэнэб.

Герман Титовтой hониншье, туhатайшье хөөрэлдөө хээб гээд Джон Гленн пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

Захагүй замбуулиниие шэнжэлхэ уласхоорондын комитедэй сессидэ хабаадагшадта зорюулан, США-гэй вице-президент Л. Джонсоной эмхидхэhэн уулзалга дээрэ Г. С. Титов үдэшэлэн байлсаба.

Чехословакиин Социалистическэ Республика. Прагадахи Вацлав-ска талмай дээрэ хабарай дулаан үдэр ерэбэ.

ЧТК — ТАСС-эй фото.

Нюуса байдалда уулзаба

АФИНЫ, майн 4. (ТАСС). Грециин парламентдэ сэрэгэй хархис бүлэглэл — НАТО-гэй Соведэй сесси нээhэн ёhолол мүнөөдэр болобо. Грециин премьер-министр Караманлис, Турциин гадаадын хэрэгүүдэй министр Эркин, НАТО-гэй генеральна секретарь Стиккер гэгшэд энээн дээрэ үгэ хэлээ.

Энээнэй hүүлээр НАТО-доородог гүрэнүүдэй гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй нюуса зүблөөн оборонын министрнүүдэй хабаадалгатайгаар эхилбэ.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөнэй зүбшэхэ зүйл — дэлхэйн элдэб районуудтахи байдалай шэнжэлэл юм гээд «Элефтерия» газетэ мэдээсэнэ. Гэтэр Баруун Берлин тухай, мүн НАТО-до хабаададаг оронуудай ядерна зэбсэгжэлгэ тухай асуудалнууд зүблөөндэ гол hуури эзэлхэ юм.

Гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүблөөнэй урда тээ США-гэй гүрэнэй секретарь Раск ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Шредертэй үсэгэлдэр уулзаа. Мүн НАТО-гэй дүрбэн томо гүрэнүүд — США, Англи, Франци ба Баруун Германиин гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй нюуса зүблөөн болоо.

Баруун Берлин тушаа, мүн НАТО-е дүрбэдэхи ядерна орон болгохо тушаа Бонной эрилтэнүүдые Баруун Германиин делегаци хэлэхэ гээд «Элефтерия» газетэ мэдээсэнэ.

Алжиртахи байдал аюултай болоод байна

ТУНИС, майн 4. (ТАСС). Алжирай республикын саг зуурын правительствын үсэгэлдэр зүблөө хэhэнэй hүүлээр информациин министр Язид Алжири Пресс Сервиз агентствын корреспондент иигэжэ мэдүүлбэ: «Алжирай республикын саг зуурын правительство Алжир ба Оран гэдэг городуудтахи байдалые муу болгоhон үйлэ хэрэгүүдые наринаар хаража байна. ОАС-эй муухай гэмтэ хэрэг аашанууды болюулха хэмжээ Франциин засагаархидай түргэнөөр абаагүй хадань орон доторхи байдал аюултай боложо болохонь.

ОАС-ые усадхан үгы хэхын тулада шухала хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй. Эвиандахи хэлсээнүүдэй хараалhанай ёhоор ниитын журам тогтоохоор хэмжээнүүд абтаха ёhотой».

Закаменай аймагта

hАЙН ДУРААРАА КОЛХОЗДО ОШОБО

Партиин гэшүүндэ кандидат Иван Бадмаев түрэл Хужарта тосхондоо hургуулиин багшаар хүдэлжэ байhан юм. КПСС-эй ЦК-гэй мартын Пленумэй hүүлээр хүдөө ажахыда хүдэлхэеэ ошохо гэжэ залуу багша шиидээд, «Коммунизмын зам» артелиин хамтын суглаанда мэдүүлгэ бариба. Иван Цыреновичын hаналые нютагайнь зон hайшааhан байгаа. Мүнөө нүхэр Бадмаев 2-хи комплексно бригадые даажа абаад, шэнэ ажалдаа эдэбхитэйгээр оролсонхой. Хабарай тарилгын урда тээ хоёрдохи бригадын гэшүүд бүхы зэр зэмсэгээ бэлдээд, полидо гараха сагаа хүлеэжэ байhаар.

ТРАКТОРНУУД ПОЛИДО ГАРАНХАЙ

Ленинэй, XXII партсъездын нэрэмжэтэ, «Красный Октябрь» колхозууд апрель hарын эхеэр таряанайнгаа талмай дээрэ борнойлго эхилhэн юм. XXII партсъездын нэрэмжэтэ артелиин тракторист Петр Ибрагимов hайнаар ажаллаа. Тэрэнэй агрегат дүрбэн үдэрэй туршада 160 гектар талмай дээрэ шииг нойто хаагаа. Хамта аймаг дотор 600 га талмай борнойлогдоо.

100 ЭХЭ ХОНИНhОО 101 ХУРЬГА

«Дружба» колхозой суута хонишон Цыремжитов Радна Рампилович эхэ хонин бүриhөө хурьга абаха уялгатай юм. Мүнөө 396 хурьга абаад, түлжүүлжэ байна. Энэнь зуун эхэ хонинhоо зуун нэгэн хурьган абтаhан болоно. Радна Рампиловичын ажал тээсгэн Эрхүүгэй кинохроникын буулгаhан журнал соо тодорхойгоор харуулагдаа.

АХА ДҮҮ ШОФЕРНУУД

Холтоhоной геологуудай дунда шофероор гурбан аха дүү Аристарховтан хэдэн жэлэй туршада [...] лана. Эгээ ехэ аха [...] Семенович коммунис [...] лай ударник, хүдэлм[...] дые зөөдэг юм. Т[...] дунда ахань Владим[...] менович ашаа шэрэд[...] шинада ажалладаг. [...] дахи дүүнь Илья С[...] вич уhа зөөдэг юм. [...] дүүнэрэй ажалай дун[...] доо hайн байдаг. Т[...] hарынгаа түсэб тус [...] үлүүлэн дүүргэдэг.

«ЁЛОЧКО» ОЛ[...] ТОДХООГДОХО[...]

Зайн гал хэрэглэж[...] дые hаадаг «ёлочко» [...] гадууд аймагай [...] колхозуудай ферм[...] тодхоогдохонь. Мүн[...] XXII партсъездын [...] жэтэ артелиин Хул[...] hүнэй фермэдэ «[...] тодхоогдожо дүүрэб[...] ажал Закаменай Ц[...] электрик Даша Ж[...] хүтэлбэри доро бү[...] Тус артель үшөө нэг[...] агрегат худалдажа [...] Тэрэшэлэн Ленинэй [...] жэтэ, «Красный Окт[...] колхозуудта шэнэ [...] дууд тодхогдожо ба[...]

ҮНДЭР НАhАТ[...] ЭРХИМ АЖА[...]

Жаран долоон н[...] Максим Иванович С[...] нёдондо Зэдын комб[...] барилгын управ[...] ажалшад пенсидэ у[...] юм. Хорин табан жэл[...] шада Закаменск [...] барилгашанаар х[...] рилhэн Максим И[...] үшөөл хүсэ шадала[...] га зандаа. Үнинэй [...] шан ядаа гэжэ хүй[...] лые гэртээ үнгэргөө[...] раль hара соо дү[...] барилгын участок [...] ажал эрихэдэнь, т[...] шэнэ hургуули б[...] дээрэ шулуушадта [...] тораар томилhон [...] Тэндэ Максим И[...] бүгэдэнтэй адли аж[...] hара бүридэ да[...] 120—130 процент д[...] Хоёр hарын турша[...] сим Иванович доло[...] ниие шулуушадай [...] жэлдэ hургаа.

Ш. Ба[...]

О. ОБОГОНОВ

ШУУРГАН

Үбэлэй үдэшэ
Үүлээр бүрхэжэ,
Үүгэнэhэн hалхин
Үлеэжэ эхилнэ.

Хүндөөр амилжа
Хүйтөөр хайраhан
Хүрьелөө шуурган
Хүхирэн гаарана.

Шууяна шуурган,
Шуурган уйлана.
Шугыда шурган
Шуухиран улина.

Хии саhан
хиидэнэ, [...]

Хашаае тойрон,
хаялна, [...]

Үрэбхижэ эдихээр
Үлеэhэн hалхин
Үүр хираанаар
Үүгэнэхэдэн зогсоба[...]

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ[...]

Манай адрес, телефо[...]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 28 [...]
ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редак[...] 32-74, ответ. секретаря—27-37, отделов партийной [...] пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советско[...] тельства—47-59, промышленности и транспорта, инф[...] — 35-14, культуры—34-05, писем и рабселькоров — [...] отдел переводов и корректорская—35-95, бухгалтери[...] Для междугородных переговоров—16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку[...] Бурятской АССР.

Н00865. Зак. № 7[...]